

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

Vladimir Serbușcă
și Ioana Căpraru

SILVIA ZAPOROJAN, NINA BEJAN

Sărbătorile sufletului cu biblioteca ta.....1

MARINA NEGRU

Inițiativa *O nouă viață poeziilor*2

AURICA MORCOV

Comuna Cotova — demers pentru o bună guvernare și transparență decizională.....3

CRISTINA ONCEA

Biblioteca — suport în educarea copilului4

ANDA-CRISTINA VAHNOVAN

Revelația.....5

VETA GHIMPU MUNTEANU

Ioana Căpraru și Vladimir Serbușcă7

DUMITRU PĂSAT

Creația lui Mihai Eminescu în lumina distincției dintre suflet și spirit.....12

TATIANA BUTNARU

În zodia stelei lui Alexie Mateevici.....15

ADELINA MĂRĂCINE

Povestea unei mari iubiri: Stela Popescu și Puiu Maximilian . 18

ION DOMENCO

Lumina și căldura părinților dragi20

ANGELA URSACHE

„Ramura crește din rană”23

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa, redactor-șef

dr. Varvara Buzilă,
Muzeul Național de Etnografie
și Istorie Naturală

dr. hab. Victor Ghilaș

dr. Mariana Cocieru

Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova

Veronica Caraulan,
Direcția Cultură mun. Bălți

Gheorghe Nicolaescu,
Cabinetul metodic al Ministerului
Educației, Culturii și Cercetării

A fost lansat site-ul

www.casadeCreatie.md

Acest site reprezintă mijlocul tehnic, care ne permite să ogindim și să arhivăm activitatea cultural-artistică de amatori și a meșterilor populari din republică.

Site-ul conține **arhiva digitală a revistei Realități Culturale**, disponibilă gratuit.

Compartimentul **Librărie** prezintă informații privind literatura metodică-științifică, de artă autohtonă și universală, necesară pentru instituțiile primare de învățământ artistic din republică.

Rubrica **Evenimente culturale artistice** va ține la curent cititorul cu diverse evenimente din viața culturală a țării, contribuind la promovarea și popularizarea culturii naționale.

În curând, pe site va fi disponibilă o **hartă interactivă** a satelor, raioanelor și zonelor folclorice.

Societatea culturală

Casa de Creație a Republicii Moldova

Proiectul „Realități Culturale”

Tel./fax redacție: (022) 20-25-55
Telefoane: (022)20-25-53, 069392909 (Ion Șarban)
Mob.: 069 39 24 98 (Pavel Popa, redactor-șef)

ISSN 1857-4424

APARE CU SUPTORUL
INSTITUTULUI CULTURAL ROMÂN

E-mail: casadeCreatie@gmail.com
Adresa: mun. Chișinău, str. București, 68, oficiile 338, 324
Paginare și machetare: Igor Condrea

Sărbătorile sufletului cu biblioteca ta

În plină vară, când luna lui cuptor ne oferă cu dragoste din bunătățile ei, iar ciocârlia ne îmbie în câmpie, nu am putut rezista ispitei și iată-ne în largul câmpului cu un grup de beneficiari ai bibliotecii noastre. E vorba despre un grup de copii, elevi ai clasei a IV-a B a LT „Ștefan cel Mare” din or. Drochia, care au lansat o provocare învățătoarei lor, dnei Rodica Golban și, fiind susținuți de părinții lor au participat la desfășurarea unei sărbători minunate, organizată de noi — Ziua Pâinii.

Pe miriștea proaspătă a fost așternut un covor moldovenesc de toată frumusețea, iar pe prosoapele naționale a fost servită Măria Sa Pâinea,

însoțită fiind de hulașii oferiți de mame, care, chiar dacă nu au fost copti în cuptor, ci în rolă, purtau în ei dulceața mâinilor și sufletelor acestor ființe scumpe, care se asociază de minune cu obiectul sărbătorii noastre.

Apoi au urmat versuri, s-au lecturat fragmente de texte tematice. Din discuția inițiată de cei mari, copiii au sesizat importanța acestui produs sfânt, mulțumind cu pietate celor ce ni-l aduc pe masă prin munca lor : plugarului, butarului, părinților.

Apoi am vizitat un lan de răsărită în floare. Cineva știa o poezie, chiar și legenda acestei plante.

Si dacă am zis de plante, cu toții am adunat un enorm buchet de flori

de câmp — cicoare, gura-leului, sânziene, rușinea fetei, salvie, pelin... Împletite în cunună, arătau minunat pe capul fetelor, dar și al băieților, care nu s-au sfiit să pozeze împodobiți cu ele. Copiii au sorbit cu interes informațiile despre ele, prezentate de mături — bibliotecare, învățătoare, părinți.

Vă mulțumim, că ne-ați rupt din mrejele telefoanelor mobile, calculatorului, oferindu-ne o zi atât de minunată în sânul naturii, care ne-a îmbrățișat cu misterul aromelor câmpului și bucuria culorilor sale, au ținut să remarcă părinții.

Să vă fie de bine! Mai treceți pe la bibliotecă!

LUDMILA VORNICESCO, COM. OCNIȚA, R. OCNIȚA

Iarmarocul Cărții

Cărțile care te ajută cel mai mult sunt cele care te fac să gândești cel mai mult. Cel mai greu înveți când citești cărți ușoare; însă o carte extraordinară care vine de la un gânditor remarcabil este o corabie a gândirii, plină la refuz cu adevăr și frumusețe.

THEODORE PARKER

La 23 iunie, în fața Căminului de cultură, comuna Ocnița, r. Ocnița, la inițiativa dnei Ludmila Vornicesco, șefa Bibliotecii Publice, a avut loc Iarmarocul Cărții.

Acest eveniment cultural a fost organizat cu scopul de a propune atât băștinașilor satului cât și trecătorilor să-și aleagă o carte de suflet pentru a fi citită. Cărțile propuse trecătorilor sunt cele excluse din fondul bibliotecii, din diferite motive. Concomitent au fost propuse și lucrări, confecționate manual.

Spre bucuria organizatorilor și a îndrăgostiților de a citi, de carte, acest serviciu modern de bibliotecă a avut succes.

Pentru viitor, ne-am propus ca în fiecare zi de marți, între orele 9.00 și 10.30 să organizăm asemenea întruniri cu cititorii de orice vârstă ar fi.

Și cu această ocazie, dragi cititori, **vă așteptăm la bibliotecă, iar marțea viitoare la Iarmarocul cărții!**

Nimic nu poate face ceea ce face o carte. Te ridică din viața ta.. către o lume cu totul nouă, o nouă perspectivă. O carte este ca un vis pe care îl împrumuți de la un prieten.

DAVE KELLETT

MARINA NEGRU, B.P.T. CHIRCA

Inițiativa O nouă viață poeziilor

O nouă viață poeziilor este o inițiativă interesantă care se desfășoară din luna mai, anul curent, datorită colaborării fructuoase dintre Biblioteca Publică Teritorială Chirca și scriitorul, ilustratorul de carte Alexandru Plăcintă.

Când lumea este alarmantă de teamă și stresantă de evoluția epidemiologică a infecției COVID-19, sufletul tânjește după frumos! Frumosul îl putem găsi în versul scris cu mîgală în poezii, într-o muzică care ne face să vibreze și cea mai sensibilă strună a inimii, într-o poveste citită care te desprinde de realitate și te strămută în lumea ei! Așa, precum și sufletul oricărui cititor se alipește de poezia scriitorului Alexandru Plăcintă. Cum să citești, să privești ori să audiezi o lucrare de artă, în care a fost pusă inimă și suflet și să n-o apreciezi?

În acest context, de la un gând la altul, s-a născut inițiativa O nouă viață poeziilor scrise de Alexandru Plăcintă. În colaborare cu scriitorul se lucrează minuțios la orice detaliu de creare a clipurilor video cu poeziile Domniei Sale. La prima etapă este bine aleasă poezia și bine selectată muzica. În dependență de conținutul poeziei, sunt minuțios selectate imaginile de pe internet

care amplifică emoțiile la citirea cuvintelor din poezie.

La a doua etapă, cuvântul se îmbină cu măiestrie cu muzica și imaginea în Programul Movie Maker. Muncesc mult și minuțios, aplicând cunoștințele acumulate în timp în crearea unui clip video în acest program. Astfel muncind, învăț și multe lucruri noi de aplicare a programului. Exersează, învăț și aplic! Îmi găsesc ocupații interesante și plăcute sufletului meu, în felul acesta îmi sustrag atenția de la unele lucruri neplăcute ce mă înconjoară! Momentul cel mai rafinat este jocul cu secunde când dau fiecărui vers coincidență cu partitura din muzica și imaginea aleasă.

O altă etapă, nu mai puțin importantă și interesantă, este analiza produsului creat, când autorul își expune părerile. Dacă necesită careva schimbări, le fac oricâte ar zice autorul, domnul Alexandru Plăcintă, știind că la final se va obține un rezultat frumos.

În acest mod au fost înregistrate și publicate pe YouTube, apoi distribuite pe Facebook poeziile: *Să ne iubim, să ne iertăm, Bucuros a fost pământul, Ce poate fi mai frumos?, Viața omului, Ruga, Noapte de vară, Multe, multe se întâmplă, Ani am adunat cuvinte.* Aceste înregistrări sunt o realizare deosebită care este vizionată și apreciată de foarte multă lume iubitoare de frumosul cuvântului scris în versurile apreciatului autor Alexandru Plăcintă.

Această inițiativă interesantă este una din multiplele activități și servicii realizate în cadrul proiectului de promovare a cărții și lecturii Descoperă-mă de Biblioteca Publică Teritorială Chirca!

În viitor urmează a fi desfășurate încă multe inițiative în cadrul Programului Lectura Centrală!

AURICA MORCOV, BIBLIOTECA PUBLICĂ COTOVA

Comuna Cotova — demers pentru o bună guvernare și transparență decizională

La 09. 09. 2020 în satul Cotova, raionul Drochia, Asociația oboască Ilenuța, în cooperare cu Asociația Europeană pentru Dezvoltare Locală ALDA, coordonator de proiect Victor Cotruță, prin intermediul programului European AGREED, cu participarea Consiliului comunal Cotova, Primăriei comunei Cotova, Bibliotecii publice Cotova, Direcției Cultură Drochia a organizat evenimentul de lansare și primul seminar din șirul de activități, care sunt planificate în cadrul implementării proiectului Comuna Cotova — demers pentru o bună guvernare și transparență decizională.

Acest proiect își propune consolidarea capacității autorităților locale din comuna Cotova de a efectua o guvernare transparentă și participativă, și are drept scop sporirea gradului de cooperare dintre sectorul asociativ și administrația publică locală în promovarea democrației participative.

Prin intermediul implementării acestui proiect am planificat să realizăm mai multe obiective, și anume:

1. Conștientizarea cetățenilor privind calitatea prestării serviciilor APL și a soluționării problemelor locale.
2. Consolidarea capacităților APL și OSC din Cotova pentru o bună guvernare — transparentă și participativă.
3. Sporirea nivelului de implicare a AO Ilenuța în dezvoltarea strategică a comunității.

De la bun început, în cadrul proiectului am renovat și amenajat o sală de lectură pentru Biblioteca publică Cotova, unde s-a desfășurat seminarul propriu zis. Am editat două panouri informative: unul pentru Consiliul comunal Cotova și unul pentru promovarea activității Bibliotecii publice Cotova. De asemenea s-au elaborat pentru evenimentul de deschidere 500 de pliante informaționale, fiind distribuite localnicilor. Iar pentru tinerii voluntari ai Bibliotecii, elevii clasei a IX-a s-au confecționat 10 maiouri cu logoul ALDA și inscripția *Participare cetățenească în dezvoltarea comunității*.

Cu un mesaj de felicitare a venit în fața audienței Țurcanu Cristina, șefa Direcției Cultură Drochia, care a promis cărți noi pentru Biblioteca publică Cotova și sprijinul inițiativelor comune ale APL, sectorul asociativ și Direcția Cultură Drochia pentru colaborare și dezvoltare comunitară. Berladean Ion, primarul comunei Cotova a menționat că s-a îndeplinit lucrul de renovare a bibliotecii în termen, fiind cheltuiți din buget 10 mii lei. Totodată a subliniat faptul că este nevoie de conlucrare în cadrul ședințelor de instruire a localnicilor cu referire la buna guvernare și transparență decizională. Este necesară implementarea cunoștințelor în practică, studierea cadrului legal de participare cetățenească la ședințele consiliului și dezvoltarea localității. Morcov Aurica, președintele AO Ilenuța și-a exprimat speranța că subiectele abordate la ședințele de instruire vor fi de mare folos participanților, iar rezultatele implementării acestui proiect vor servi la îmbunătățirea serviciilor publice la

nivel local. Localnicii vor conștientiza necesitatea îmbunătățirii calității serviciilor prestate de APL, a soluționării problemelor locale de comun acord și implicării tot mai active în viața publică din localitate.

S-a preconizat în perioada de implementare a proiectului editarea unui buletin informațional al Consiliului comunal Cotova și elaborarea strategiei de dezvoltare a Bibliotecii publice Cotova.

Discuțiile, întrebările parvenite de la participanții la eveniment, schimbul de opinii după încheierea seminarului, au dat dovadă că tematica instruirilor a fost una interesantă și binevenită. Iar idea la care s-a ajuns, este faptul că, implementarea proiectelor locale ca elemente de

creștere a transparenței la nivel local este un mecanism necesar de a contribui la consolidarea capacităților APL și a sectorului asociativ din Cotova pentru o bună guvernare — transparentă și participativă.

Perioada de implementare a proiectului este de 01.07—31.12.2020.

Să fie de un bun augur acest eveniment și dorim participanților la proiect realizări frumoase în continuare.

CRISTINA ONCEA, BIBLIOTECAR

Biblioteca — suport în educarea copilului

Serviciile de bibliotecă destinate copiilor nu au fost niciodată mai importante ca acum, în întreaga lume, atât pentru copii, cât și pentru familiile acestora. Accesul la cunoaștere ca și învățarea pe tot parcursul vieții și alfabetizarea, au devenit prioritare pentru societate.

O bibliotecă performantă le oferă copiilor posibilitatea de a învăța pe tot parcursul vieții, de a dobândi diverse competențe intelectuale, făcându-i astfel capabili să contribuie la bunăstarea comunității lor. Biblioteca pentru copii ar trebui să răspundă în mod constant permanentelor schimbări ce au loc în societate, venind în întâmpinarea nevoilor culturale, de informare și de petrecere a timpului liber ale tuturor copiilor. Fiecare copil trebuie să se familiarizeze și să se simtă confortabil la biblioteca din localitatea sa și să știe să se orienteze într-o bibliotecă, în general.

Prin oferirea unei game largi de materiale și activități, biblioteca oferă, de fapt, copiilor șansa de a experimenta plăcerea lecturii și entuziasmul descoperirii de noi cunoștințe. Copiii și părinții trebuie învățați cum să folosească biblioteca în modul cel mai eficient și cum să-și dezvolte abilitățile în utilizarea surselor de informare tradiționale sau electronice.

Activitățile de alfabetizare timpurie a copiilor, organizate de bibliotecă în cadrul serviciului Ora poveștilor, susțin abilitățile, limbajul și capacitatea de ascultare și dezvoltare a vocabularului. Acest serviciu dezvoltă imaginația și creativitatea copiilor și încurajează dragostea lor pentru cărți și lectură. Prin aceste activități, se propune să le insuflăm pasiunea de a citi, de a scrie, să stimulăm dezvoltarea gândirii și a vorbirii, să încurajăm creativitatea și libertatea de exprimare.

Atelierul își propune să atragă copiii spre lectură, să le dezvolte atenția, capacitatea de concentrare, imaginația și

creativitatea, prin dialoguri pe marginea poveștilor citite, prin alte metode adaptate vârstelor mici.

6 motive ca să-i ducem pe copii la bibliotecă:

1. Biblioteca îl introduce pe copilul tău în lumea cărților în cel mai plăcut și neagresiv mod.
2. Bibliotecile pentru copii sunt child-friendly prin definiție.
3. La bibliotecă nu se găsesc numai cărți, ci și audiobook-uri, filme sau muzică. De multe ori, au și jucării, creioane colorate și carioci pentru copiii care vin pur și simplu să se joace.
4. Bibliotecile sunt gratuite!
5. Împrumutul cărților este un bun prilej pentru a-ți învăța copilul să aibă grijă de cărți, pentru ca și alți copii să le poată citi după aceea.
6. Biblioteca nu este numai un centru de împrumut. La bibliotecă se organizează frecvent ateliere pentru copii, cercuri de lectură ba chiar și cercuri de grădinarit. Toate sunt gratuite și au menirea de face biblioteca un loc cât mai prietenos. Vă așteptăm la bibliotecă!

Revelația

Zi de toamnă. Galbenă și caldă, când simți miera soarelui pe piele ca pe o mângâiere de bun rămas. În cartier se așterne liniștea de după vârtejul de copii ce au fost duși pe la școli și grădinițe, iar părinții s-au împrăștiat ca furnicile care încotro.

Ziua abia începe. Merg spre casă reflectând la această dimineață splendidă care-și cerșește atenția. În care nu mă mai grăbesc nicăieri. În care am timp să observ frunzele, culorile și să simt mirosul toamnei. În care simt nevoia să mă alint în această picătură de miere și să meditez.

Câți ani am așteptat să vină și astfel de dimineți? Cu somnul în sfârșit împlinit după un film privit seara în liniște, cu deșteptarea înainte alarmei, fără snooze-ul terorist, redundant și enervant, cu cafeaua sorbită cu atâta satisfacție privindu-i cum dorm pe toți trei, copilași măricei de acum. De fapt nici nu aș mai putea să îi numesc copii pe cei mai mari. Pentru mine, însă, tot copiii vor rămâne. Mereu.

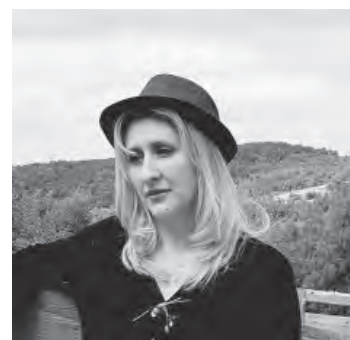
Iar vârtejul amintirilor mă întoarce spre acele dimineți cu plânsete și mofturi, cu fuga constantă contra cronometru, cu nervii întinși

la maxim încă de la primele ore ale dimineții din cauza nesomnului. Și atunci îmi spuneam: "Of, când or mai crește să mai pot respira și eu un pic?". "Oare de la ce vârstă încep să fie mai ascultători?", "Când odată mă vor înțelege din prima și nu va fi nevoie să repet de zeci de ori, pentru că simt că nu mai pot?". Și mai ales: "Vor ajunge vreodată să se simtă în pielea mea, să vadă cum este?".

În acel moment în parcare din fața centrului de îngrijire a bătrânilor din zona mea a oprit o mașină. Din ea a ieșit un tânăr bine făcut, care a mers să îi deschidă portiera unei bătrâne. Am dedus ulterior

că era o mamă cu fiul său. Fiul a ajutat-o atent să își coboare câte un picior, ia răsucit trunchiul și susținând-o cu ambele mâini a ridicat-o în picioare, ca pe n fulg. Bătrâna nu se putea ține bine pe verticală, așa că a rezemat-o de ușă, rugând-o să se țină de ea, dar să nu o clatine.

Bătrâna micuță, cu părul scurt, gri, foarte îngrijită și cu picioarele exagerat de subțiri înfipite în niște papuci de casă supradimensionali, dădu din cap în semn de acceptare. Când fiul ei, se întoarse cu spatele pentru a merge să închidă portiera sa, băbuța începu să clatine

ANDA-CRISTINA VAHNOVAN

ușa de care era rezemată. Înainte-înapoi, înainte-înapoi, tot mai tare și mai tare. Băiatul, observând-o, a tresărit și a strigat "Maaam!". S-a întors imediat de a prins-o cu o mână și a oprit ușa. Apoi a dojenit-o nițel. Nu că aș fi auzit tot ce spunea, sau am înțeles engleza pe care o vorbea, dar gesturile și expresia feței asta trădau. Ia mai zis ceva foarte ferm și s-a dus să deschidă portbagajul din care a scos un cadru cu roțile și i l-a adus maică-sii.

Băbuța stătea cuminte. A ajutat-o să se desprindă de ușa mașinii și să apuce cadrul cu ambele mâini, apoi asigurându-se că stă bine, s-a pornit iar spre portbagaj, cotrobăind ceva mai mult în el. În acel moment bătrâna, căreia i-am surprins privirea ghidușă, s-a uitat un pic prin părți, și văzându-se fără supaveghere – tula la vale cu cadru cu tot, crescând periculos viteza și înaintând spre stradă. Când a închis fi-su portbagajul s-a schimbat la față. A lăsat pungiile din mâini și a alergat, strigând disperat "Maaam, please! Please stop!!!" A prins-o aproape de poartă. Și-a șters fruntea transpirată cu dosul palmei și a oftat adânc. Și-a dat ochii peste cap disperat. Baba se uita într-o parte, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Comportamentul ei m-a distrat teribil. Drăcoasă babă, nimic de zis! Sau poate era senilă și chiar nu înțelegea nimic? Totuși, mă cam îndoiesc.

Și aici, printre razele lungi ale soarelui tomnatic, am avut un moment de revelație. Da... Cum se întorc în viața asta mai toate. Va veni ea și clipa aceea. Doar că, vom mai fi conștienți atunci de ea?

Ioana Căpraru și Vladimir Serbușcă

VETA GHIMPU MUNTEANU, MAESTRU ÎN ARTĂ

Veta Ghimpu Munteanu: Ioana Căpraru și Vladimir Serbușcă formează un cuplu de 43 de ani. Cum e să mergi mână în mână și suflet în suflet pe parcursul atâtor ani?

Vladimir Serbușcă: E o viață de om.

Ioana Căpraru: 43 de ani s-ar părea că sunt mulți, dar pe de altă parte sunt puțini, pentru că mai avem ce ne spune, mai avem multe de făcut. Acești ani i-am trăit frumos și astăzi ne bucurăm de tot ceea ce avem. Ne bucurăm de dragoste reciprocă, de respect. Nici nu știu când au trecut.

V. Gh. Munteanu: Volodea, cum e să trăiești cu aceeași femeie atâția ani?

V. Serbușcă: Dacă îți place femeia viața e frumoasă. Multe evenimente deosebite am trăit împreună. Avem copii și nepoți care au cimentat cu adevărat viața noastră în comun.

V. Gh. Munteanu: Și mai ales vă leagă scena.

V. Serbușcă: În primul rând — scena.

I. Căpraru: Am ajuns la anii când nu mai putem unul fără altul.

V. Gh. Munteanu: Asta și este dragostea adevărată. Apropo, cum a început dragostea voastră, unde v-ați cunoscut?

V. Serbușcă: Pentru prima dată am văzut-o pe Ioana în 1969 când a venit să cânte în orchestra „Mărțișor”.

V. Gh. Munteanu: Ioana pe atunci era studentă?

V. Serbușcă: Eu eram student, iar Ioana nu reușise să intre la colegiul „Ștefan Neaga” și era angajată la lucru undeva în Chișinău. Ei, Ioana nici nu se uita la mine care, pe atunci aveam 16 ani, nici musteața nu-mi

crescuse. Iar ea era fată mare de 17 ani. Și apoi fetele se dezvoltă mai repede. Ne-am revăzut la Institutul de Arte în 1976, fiind studenți. Toamna am fost trimiși în colhoz, (așa cum se proceda pe timpuri), în satul Bozieni, raionul Hâncești.

I. Căpraru: Acolo s-a înfiripat dragostea noastră.

V. Serbușcă: Mie mi s-a propus să organizez o brigadă de agitație formată din studenți. Eram mai mulți muzicieni de la facultatea de instrumente populare. Cânta cu noi Costică Rotaru, student și el. Eu am invitat-o pe Ioana pe post de solistă, cunoscând-o de la „Mărțișor”. Organizam concerte în Bozieni, prin satele din împrejurimi, serile ne întâlneam la repetiții. Sigur că eu aveam interes pentru Ioana. În primul rând că îmi plăcea. În al doilea rând că era foarte hărnicuță la muncile câmpului. Eu mai cântam pe la nunți și veneam direct la lucru după nopți nedormite, iar ea culegea struguri în locul meu, pentru ca eu să pot să dorm un pic.

V. Gh. Munteanu: Ioana, făceai acest lucru pentru că că era dirijorul orchestrei sau că îți plăcea de el?

I. Căpraru: Da, în sufletul meu încolțise deja sentimentul pentru Volodea.

V. Gh. Munteanu: Tu, Volodea, fiind de baștină din părțile nordului, ești mai așezat din fire, nu te-a speriat temperamentul sudic al Ioanei?

V. Serbușcă: Nu. Din contra, ne completam perfect. Peste un an de prietenie ne-am și căsătorit. Eu locuiam cu chirie, Ioana la cămin. Și mai veneam în oșpeție unul la altul. Ba mai săream prin geamul de la cămin la Ioana, ba o luam pe Ioana la mine la gazdă. Într-o dimineață a trecut tata pe la mine și ne-a găsit în doi.

V. Gh. Munteanu: Ei, înainte vreme dacă ai luat fata la tine, fii bun și căsătorește-te. Deci, ați făcut nunta într-o zi de august 1977.

I. Căpraru: Da, am jucat nunta la Drochia, în cort.

V. Gh. Munteanu: La mire, la baștină. Și când nuntașii de la sud s-au prins în joc, bănuiesc că cei din părțile locurilor se uitau ca la un spectacol.

V. Serbușcă: Da, așa a fost. La noi nu se dansează așa focos. Și am avut parte de o muzică foarte bună, fiind student la facultatea de instrumente populare. Nănașul e muzicianul Vasile Eșanu, pe atunci acordeonist în orchestra „Mugurel”. La vi-oară a cântat Laurențiu Nujnoi, care a folosit microfonul cu distanță. Pe atunci o raritate și o mare minune. A fot o frumusețe.

I. Căpraru: Păcat că de la acea nuntă frumoasă nu avem nici fotografii, nici filmări.

V. Gh. Munteanu: Dar cum s-a întâmplat?

V. Serbușcă: Ne promisese un prieten foarte bun, Dumnezeu să-l ierte, Gheorghiță Proca, tatăl Nățăliței Proca, dar tocmai atunci i se defectase camera de luat vederi și nu a mai ajuns la nuntă.

V. Gh. Munteanu: Dar văzusem o fotografie cu voi miri pe rețelele de socializare.

I. Căpraru: Astea erau de la înregistrarea civilă.

V. Gh. Munteanu: V-ați căsătorit, ați jucat nunta și v-ați întors la Chișinău să vă continuați studiile.

V. Serbușcă: Da, eu eram la anul patru la facultate, iar Ioana la anul doi.

V. Gh. Munteanu: Din câte cunosc tu, Volodea, ai fost înrolat în rândurile armatei sovietice, iar Ioana a mers la părinții tăi.

V. Serbușcă: Între timp se născuse prima noastră fetiță — Viorica și am lăsat-o pe Ioana cu copilul în grija părinților.

I. Căpraru: Eu mi-am luat concediu academic și am plecat la Drochia. Am mai fost de câteva ori pe la Vladimir în armată. Apoi el s-a transferat cu serviciul militar la Chișinău. La Drochia, pe lângă îngrijirea copilului m-am angajat la Școala de muzică unde predam pianul auxiliar și solfegiul la clasele începătoare.

V. Serbușcă: Taică-meu, Victor Serbușcă, Dumnezeu să-l ierte, era un cunoscut lăutar prin părțile locurilor. Primele cântări la nunți Ioana le-a făcut cu taică-meu.

V. Gh. Munteanu: Și tu, Ioana, chiar nu mai cântasei până atunci la nunți?

V. Serbușcă: Soliștii nu cântau pe atunci, doar instrumentiștii. Taică-meu cânta 2-3 cântece la o nuntă. Primii care au inițiat cântatul la nunți au fost artiștii soliști Nicolae Glib și Valentina Cojocar.

V. Gh. Munteanu: Și cum a fost prima ta experiență la nunți, Ioana?

I. Căpraru: Destul de obositor, dar veneam cu ceva bănuți spre dimineață acasă. Apoi s-a întors Volodea din armată. Eu îmi luasem concediu academic pe 2 ani de zile, fiindcă în anul 1977, când a fost cutremur și s-a avariât clădirea Instituției, nu s-au mai făcut admiteri. Eu eram angajată la școala de muzică din localitate, dar aveam doar studiile de la

Școala din Soroca și nu aveam dreptul să predau. Trebuia urgent să fac Colegiul „Ștefan Neaga”. Ca să nu pierd cei doi ani, am mers la secția fără frecvență. Aici am dat admiterea din start la anul 2. Mai apoi am mers din nou la Institutul de arte pe care l-am absolvit.

V. Gh. Munteanu: Aveați de gând să vă stabiliți la Drochia?

V. Serbușcă: Eu puteam să organizez o orchestră la Drochia, dar pentru capacitățile vocale ale Ioanei era necesară scena profesionistă. Și atunci când cumătrul nostru Volodea Pierv, care era Directorul Casei de cultură de la Ialoveni, m-a telefonat și mi-a propus să vin pe post de dirijor de orchestră, am acceptat imediat.

I. Căpraru: Pe de altă parte eu mereu îi spuneam să mergem să ne

căutăm de lucru la Chișinău.

V. Serbușcă: Această propunere a lui Volodea Pierv ne-a căzut foarte bine. Mai ales că ne-au găsit și casă cu chirie care era achitată din contul Direcției de cultură din Ialoveni. În decembrie ne-am angajat la Casa de cultură și în martie am dat la titlul de colectiv model. Am organizat o orchestră cu muzicieni școliți, profesioniști. Făceam partituri, cântam pe note. La prezentarea programului meu au venit — Anatol Vițu și Sergiu Guțanu instrumentiști de la „Lăutarii”. Orchestra „Lăutarii” exista de acum de la sfârșitul anului 1978. Și când au văzut ce program am, cum cântă Ioana, mi-au spus: „Lucrările acestea trebuie să le dați la „Lăutarii”. Veniți la noi la Filarmonică”. Atunci tocmai plecase din orchestră Nina Demenciuc și Nicolae Botgros avea nevoie de solistă și de violonist. Am fost încadrați imediat în orchestră, mai ales că se desfășurau pregătirile pentru festivalul „Mărțișor”. Pe 22 aprilie 1980 a apărut ordinul privind angajarea ambilor în orchestră.

V. Gh. Munteanu: Cum a reacționat Nicolae Botgros când s-a trezit cu o pământeană în orchestră?

I. Căpraru: El nu mă cunoștea. Cu ceilalți frați și surori ai lui mă cunoșteam, dar cu el nu.

V. Gh. Munteanu: Dar nu te-a depistat după stilul interpretativ?

I. Căpraru: Pe atunci nu prea aveam eu repertoriul meu decât „Moldovioară scumpă țară”, pe ver-

surile lui Simion Ghimpu, muzica Grigore Cumpănă de la Orhei. Aceasta a fost primul meu cântec cu care am venit la „Lăutarii”.

V. Gh. Munteanu: Acea perioadă a fost una foarte frumoasă și cu un început promițător pentru voi. Acum sunt curioasă să știu cum ați împăcat stilurile în cântec, unul fiind de la nord altul de la sud?

V. Serbușcă: În ce mă privește, vreau să vă spun că eu am cântat la petreceri mai mult la sud decât la nord. Fiind student la Școala de muzică „Ștefan Neagă” am lucrat la Sărata Galbenă împreună cu Vasile, fratele lui Nicolae Botgros și el m-a luat la prima nuntă la Cahul, printre altele la Cotihana, în satul Ioanei. La sud cântatul la vioară era mai altfel, iar eu eram abia student în anul doi. Pe atunci era în vogă Mitișor Botgros și trebuia să cunoști specificul zonei. În componența echipei în care am venit atunci erau Nicolae Sava cu saxofonul, eu cu vioara, Vasile Botgros la acordeon, iar la toba cineva de acolo de pe loc. Toba e principalul instrument la petrecerile de la sud. Ca să-mi dau seama că cel care și-a bătut joc în acea nuntă cel mai tare de mine a fost viitorul meu cumnat, care venea și mă provoca: „Tu, cel cu vioara, cântă „Urma dracului”, ori la „Ușa cortului”, ori „Ghilabaua”, ei fiind obișnuiți de către Mitișor Botgros cu un anumit repertoriu de nunți. Vasile, care cunoștea aceste melodii dădea tonalitatea la acor-

deon, după care mă îndemna să-i cânt la ureche celui care mă provoca. După ce a început relația mea cu Ioana în acel bărbat l-am recunoscut pe fratele ei mai mare.

V. Gh. Munteanu: Așa dar în orchestra „Lăutarii” ați activat timp de 10 ani.

V. Serbușcă: Cei mai frumoși ani. Acolo ne-am afirmat ca artiști, ca specialiști în domeniu. La „Lăutarii” am început a face aranjamente muzicale nu numai pentru Ioana dar și pentru ceilalți soliști, pentru instrumentiști dar și pentru mine.

V. Gh. Munteanu: La „Lăutarii” Ioana Căpraru și-a completat repertoriul.

I. Căpraru: Exact. Maestrul Nicolae Botgros ținea foarte mult ca fiecare solist să aibă repertoriul lui, să respecte specificul orchestrei și să nu preia cântecele altora.

V. Serbușcă: Căsătorindu-mă cu Ioana am cunoscut-o foarte bine și pe sora ei mai mare, țăța Maria, mult material folcloric am luat de la ea. Când eram în concediu luam ca-

setofonul și înregistram lucrări de la moș Leonte Căpraru, de la oamenii satului Cotihana.

V. Gh. Munteanu: Ioana dragă, 10 ani de zile cât ai fost în orchestra „Lăutarii” ți-ai îmbogățit repertoriul, dar, totodată, ai mai adus pe lume încă două fete.

I. Căpraru: Păi, anii treceau, iar noi ne mai doream copii. Cea mare trebuia să meargă la școală și apoi și Volodea își dorea un băiat.

V. Gh. Munteanu: Iar tu i-ai făcut încă două fete. Știu că pe prima fetiță ați numit-o Viorica, a doua e Tudorița și la 4 ani după Tudorița a venit Sofica. Mai știu că referitor la prenumele ultimei fetițe aveți o istorie aparte. În acea perioadă când venise ea pe lume la Chișinău cu orchestra „Lăutarii” cânta Sofia Vicoveanca.

V. Serbușcă: Sofia Vicoveanca venise la Chișinău pe 13 septembrie 1988, iar fetița ni se născuse pe data de 12. În acele zile de repetiții și concerte cu Sofia Vicoveanca se trăia la maximă intensitate sufletească, cântam cu ochii în lacrimi.

I. Căpraru: Sigur că și eu îmi doream foarte mult s-o văd pe Sofia Vicoveanca, dar eram la maternitate. În una din zile a venit Volodea la mine și mi-a spus — dar ce ar fi dacă am numi fetița Sofia? Eu imediat am fost de acord cu Volodea, deși aveam un alt prenume pentru fetiță.

V. Serbușcă: Atunci când a venit Sofia Vicoveanca la Chișinău susțineam câte două spectacole în zi. La ultimul concert a venit și Ioana și i-a înmănat Sofiei Vicoveanca în cabina

de machiaj colacii de cumătră. Plănuisem totul de acasă.

V. Gh. Munteanu: Cum a reacționat Sofia Vicoveanca?

I. Căpraru: Ea nu mă cunoștea și a rămas cam surprinsă. Dar i-am spus cine suntem și că am numit fetița în cinstea dumneaei. Atunci ea mi-a spus că Sofia înseamnă înțelepciune. Am scris-o la biserică în lista cumetrilor, dar la botez nu a putut să vină. Mai târziu și-a cunoscut și fi-nuța, mergem în ospetie unii la alții.

V. Gh. Munteanu: Volodea, până la urmă te-ai împăcat cu gândul că ai trei fete?

V. Serbușcă: Eu sunt fericit că am trei fete, care la rândul-le ne-au făcut bunici de doi nepoți și două nepoțele.

V. Gh. Munteanu: Aveți fete frumoase ca și voi. Acum să vă fie

sănătoase și bine în viață.

I. Căpraru: Îi este mai greu lui tata de ziua femeilor, dar se descurcă sută la sută.

V. Serbușcă: În ultimii ani din atâtea fete am rămas numai cu una, cu Ioana.

V. Gh. Munteanu: După ce ați scăpat de griji și nevoi, după ce v-ați văzut fetele puse la cale, rămânând în doi v-ați axat pe creație. De unde vă vine inspirația și cum lansați cântecele voastre?

I. Căpraru: Într-adevăr, avem mai mult timp pentru creație.

V. Gh. Munteanu: Volodea, eu știu că uneori scrii și versuri pentru cântece.

I. Căpraru: Da, așa este, vin și eu cu sugestii de texte, mai intervin în melodiile lui.

V. Serbușcă: Și apoi un artist mereu trebuie să fie în forță și în formă.

V. Gh. Munteanu: Atunci când faceți un popas după ce lucrați în grădina voastră, unde cresc tot felul de flori și legume, cu siguranță că vă vine și inspirația.

I. Căpraru: Da, așa este. Având alături muzicianul și aranjorul, e mai ușor de a da viață unui cântec. E bine când suntem în doi, dar, totuși, ne este dor de aglomerația și gălăgia de altă dată. Da, nepoții ne vizitează des, dar nu sunt în permanență cu noi.

V. Gh. Munteanu: Cum a apărut ideea de a o introduce și pe nepoțica Adriana-Ioana în lumea artistică?

I. Căpraru: Păi, i-am observat interesul pentru costumul popular de la vârsta de 2 anișori. Pe atunci trăiau la noi și de fiecare dată când urma să plec la concerte și îmi puneam costumul popular ea nu se sătura să mă privească. Atunci i-am dăruit primul costum popular.

V. Serbușcă: Am început-o cu costumul popular, apoi am observat că intonează foarte bine. Am mai exersat cu ea și la 4 anișori a făcut prima înregistrare a cântecului „Fată de păstor”, pe care Ioana îl cânta în copilărie.

V. Gh. Munteanu: Cum reacționau copiii de la școală când Adriana interpreta cântecul popular în opinci și broboadă? Nu râdeau de ea?

I. Căpraru: Din contra. Era recunoscută în curte, iar ei îi plăcea acest lucru. Mai târziu am început a cânta în duet. Nu știm dacă o să meargă pe linia muzicii, dar face ceea ce-i place.

V. Gh. Munteanu: Voi nu veți insista precum ați făcut-o și în cazul ficelilor voastre?

I. Căpraru: Fetele noastre toate au studiat în școli de muzică. Dar studiile le-au rămas pentru cultura generală, ele au cu totul alte profesii. Viorica cea mai mare e fostă dansatoare, azi fiind specialistă la un salon de frumusețe, împreună cu soțul Adrian și copilașii Adriana-Ionița și Marian locuiesc la Chișinău. Tudorița e însoțitoare de bord, iar soțul ei Mark, aviator și sunt stabiliți în Dubai. Mezina Sofia, la fel lucrează într-un salon de frumusețe și împreună cu soțul Vasile au doi copilași — Ella-Elen și Matei-Ion, locuiesc în Marea Britanie.

V. Gh. Munteanu: Ei, uite, Ioana, Vladimir, bunul Dumnezeu v-a dat de toate. Ați trecut voi prin anumite greutăți până v-ați văzut la căsuța voastră, unde ați făcut totul cu propriile mânuțe.

I. Căpraru: De aceea și prețuim foarte mult orice lucru pe care îl avem în casă și asta îi învățăm și pe copiii noștri. Să nu aștepte să le

cadă mană din cer. Că ceea ce faci cu mâna ta, lucrul cumpărat din munca ta e mult mai prețuit decât cel care-ți vine pe degeaba.

V. Gh. Munteanu: Sunteți o familie model, niște artiști deosebiți care ați știut să vă completați unul pe altul, să vă ajutați pentru a străluci în scenă, v-ați descurcat singuri cu creșterea copiilor pentru a continua activitatea artistică.

I. Căpraru: Am avut un caz când am mers la o nuntă în nordul Moldovei și Volodea trebuia să rămână cu fetița.

V. Serbușcă: A plecat la 12 de zi și urma ca, cel târziu, până la 12 de noapte Ioana să fie acasă, dar ea a ajuns a doua zi la 12.00.

V. Gh. Munteanu: Și cum te-ai descurcat?

V. Serbușcă: Norocul meu că locuiam la cămin și aveam acolo o cumătră care avea un băiețel de seama Tudoriței și ea mi-a alăptat copilul.

I. Căpraru: Să știi că în cămin, unde locuiau artiștii de la „Joc”, de la „Fluieraș”, din corul „Doina”, familii cu doi, cu trei copii întotdeauna ne ajutam reciproc.

Ne-a fost foarte, foarte greu, uitându-mă în urmă nici nu-mi vine a crede că am putut să rezistăm și că visul nostru de a avea copii l-am realizat în paralel cu viața de scenă. Eu foarte mult am ținut la familie, la soț, poate uneori mai cedam când era vorba de scenă. Am făcut orice ca familia să-mi fie sănătoasă, copiii bine educați.

V. Serbușcă: Pe timpuri concediile de maternitate erau de doi ani și aveam uneori turnee peste hotare la care, din păcate, Ioana nu putea participa. Și eu ca să o consolez îi aduceam cadouri de peste hotare.

V. Gh. Munteanu: Ei, uite, că v-ați descurcat cu brio, că de când vă știu, dar vă știu încă de la Institutul de arte pe când erați studenți, ați fost mereu o familie sănătoasă, ați știut cum e să fii unul pentru altul, nu ați permis nimănui să pătrundă în cetatea voastră. N-am auzit niciodată ca Ioana să bârfească pe cineva sau să fie bârfită. Cu atât mai mult Volodea. Asta denotă că ați avut un cult al familiei ca să ajungeți azi să fiți bunici fericiți, să aveți nume sonore în scenă și să rămâneți acel cuplu minunat de acum 43 de ani, la fel de tineri și cu aceeași dragoste frumoasă.

I. Căpraru: Asta vorbește despre faptul că ne-am creat o familie unde ne-am educat și susținut unul pe altul, unde a domnit dragostea, buna înțelegere și respectul. Atunci când ieșeam în lume ne purtam respectuos cu cei cu care ne întâlneam, ca la țară, îi salutăm pe toți. Astăzi pe străzile Chișinăului suntem salutați și noi de toată lumea. Când am pornit în lume eram doar niște copii, dar ambii cu cei șapte ani de acasă și educație creștinească ce ne-a prins bine în viață.

V. Gh. Munteanu: Rămâneți mereu așa cum sunteți, frumoși, talentați, omenoși.

Mulți ani înainte și toți împreună!

Creația lui Mihai Eminescu în lumina distincției dintre suflet și spirit

În faptă lumea-i visul sufletului nostru. Nu există nici timp, nici spațiu — ele sunt doar în sufletul nostru.

Trecut și viitor e în sufletul meu, ca pădurea într-un sămbure de ghindă, și infinitul asemenea, ca reflectarea cerului înstelat într-un strop de rouă.

Dacă am afla misterul prin care să ne punem în legătură cu aceste două ordini de lucruri, mister pe care l-au posedat poate magii egipteni și asirieni, atunci în adâncul sufletului coborându-ne, am putea trăi aievea în trecut și am putea locui lumea stelelor și a soarelui (...)

Dacă lumea este în vis — de ce n-am putea să coordonăm șirul fenomenelor sale cum voim noi.

**Mihai Eminescu,
Sărmanul Dionis**

Lecturând atent motto-ul, observăm că ceea ce atrage atenția noastră este afirmația eminesciană potrivit căreia timpul și spațiul nu există, așa cum se crede la general, deoarece în realitate ele sunt doar în sufletul nostru. Referirea la suflet nu e de loc întâmplătoare. În citatul reprodus lexemul apare nu o singură dată, ci tocmai de patru ori, accent care este prezent, de asemenea, și în alte obiectivări ale lui Mihai Eminescu. De exemplu, în manifestările epistolare ale Poetului (a se vedea scrisorile către Iacob Negruzzi). Îl regăsim limpede exprimat și în manuscrisele sale. Să vedem, drept exemplu, un pasaj din ms. 2287: *Da! orice cugetare generoasă, orice descoperire mare purcede de la inimă și apelează la inimă. Este ciudat, când cineva a pătruns odată pe Kant, când e pus pe același punct de vedere atât de înstrăinat acestei lumi și voințelor ei efemere, — mintea nu e decât o fereastră prin care pătrunde soarele*

unei lumini nouă și pătrunde în inimă.

Fragmentul ne îndreaptă gândul direct la Immanuel Kant, filosoful care, în apriorismul său, acordă spațiului și timpului statutul de forme apriorice ale apărceperții transcendente. De fapt, în întreaga sa operă, în special întreaga sa creație poetică, M. Eminescu transpune apriorismul kantian din registrul intelectual, în registrul sufletesc, consecința acestei operațiuni fiind de-a dreptul excepțională. La drept vorbind, așa și este, fiindcă, în vreme ce la Im. Kant apriorismul generează o epistemologie și, în alt plan, o etică, la M. Eminescu apriorismul generează o poetică sau, în totalitate o artă poetică. Autorul *Luceafărului* (romantic european de anvergură) e, în opinia subsemnatului și, probabil, nu numai, singurul poet de această spiță, la care legătura cu apriorismul kantian este directă și vizibilă.

Maniera originală în care Eminescu l-a preluat pe Kant dobândește valențe noi, dacă situăm creația poetului în lumina distincției dintre suflet și spirit, deosebire care, de bună seamă, s-a conturat pe terenul filosofiei germane.

Așadar, vom reține (din această impresionantă construcție) antinomia suflet-spirit. Să ne întrebăm acum, ce înseamnă *suflet* și, evident, ce înseamnă *spirit*? Succint (atât cât hic et nunc este necesar), sufletul înseamnă tot ceea ce ține de inimă, de afectivitate, de milă, de sensibilitate, în timp ce spiritul este rațiune, luciditate, datorie, efort (putere, forță), voință.

Cuplul de concepte deschide, indubitabil, calea unei re-lecturi a

poeziilor eminesciene. Întru concretizarea acestei întreprinderi, primul pas este satisfacerea ispitei de a aranja întreaga creație poetică a lui Mihai Eminescu în două registre:

1) poezii ce stau sub zodia sufletului (*Venere și Madonă, Floare-albastră, Făt-Frumos din tei, Dorința, Lacul, Odă, De ce nu-mi vii, Povestea codrului, De-or trece anii, Sara pe deal* etc.);

2) poezii ce stau sub zodia spiritului (*Melancolie, Glossă, Departate sunt de tine, Trecut-au anii, O, rămâi, De câte ori, iubito, Cu mâine zilele-ți adaogi, Pe aceeași ulicioară* ș.a.).

Referitor la acest criteriu apar diverse întrebări de felul următor: Cât de sigur se poate de lucrat cu el? Oare putem afirma cu certitudine că o anumită poezie stă pe poziție în categoria plasată de un anumit ochi clasificator și că un alt ochi n-a plasat-o în cealaltă parte? Iar în termeni de filosofie fenomenologică, întrebarea ar suna astfel: Rezistă acest criteriu la testul de intersubiectivitate?

Procesul deliberării nu e deloc simplu, fiindcă el solicită din plin simțul nuanțării, fapt care trebuie considerat drept un argument în plus privitor la complexitatea artei poetice eminesciene. La o adică, nu avem dubii că *Dorința* poartă o încărcătură emoțională ce fixează poezia dată în cadrele de creație specifice registrului sufletesc, după cum *Glossa*, cu atmosfera ei de luciditate gravă pe care o degajă, poate servi drept paradigmă pentru categoria creațiilor din registrul spiritual. Însă cu totul altfel stau lucrurile cu poezia *Floare-albastră*, unde poetul-autor își pune iubita să vorbească pe un ton plin de grație, iar iubita, la rân-

du-i, se adresează poetului-personaj, încercând să și-l apropie și mental, adică să-l și aproprieze: — *Iar te-ai cufundat în stele / Și în nori și-n ceruri nalte? De nu m-ai uita încalte, / Suflatul vieții mele. // În zădar râuri în soare / Grămădești-n a ta gândire / Și câmpiile asire / Și întunecata mare; // Piramidele-nvechite / Urcă-n cer vârful lor mare — / Nu căta în depărtare / Fericirea ta, iubite!*

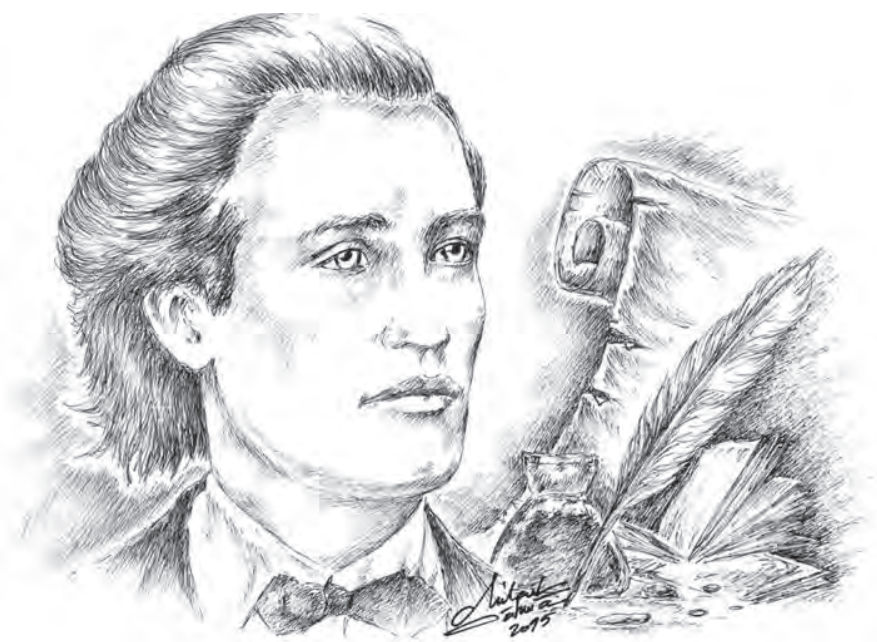
Lexemele referitoare la suflet și la gândire dau seamă de intuiția realistă a fetei. Dânsa simte că, deși stă alături de iubitul ei (poate chiar în brațele lui, ca în chemarea din *Dorința*) el se află totuși departe de ea, măsura depărtării lor fiind tocmai distanța ontologică dintre registrul sufletului (în care se complăce ea) și registrul spiritului (în care planează el). Dialogul eliptic continuă (după un interludiu de o strofă) în același registru sufletesc în care începuse, fata ademenindu-și verbal iubitul cu o eflorescență de imagini vii, promițătoare de fericire reală. Finalul, însă, ne transpune într-un alt moment de timp, când iubirea dintre cei doi va fi murit. Autorul-personaj își metaforizează iubita în ipostaza unei gingașe flori și conchide lucid: *Floare-albastră! Floare-albastră!... / Totuși este trist pe lume!*

În urma parcursului de până aici, putem conchide că, la Eminescu, trecerea timpului dă eului posibilitatea de a se privi pe sine într-un moment din timpul revolut. Pentru un atare fel de detașare, exemplare sunt *Floare-albastră*, *O, rămâi, Tre-cut-au anii* ș.a. Acest fapt presupune o încărcătură sufletească, de nostalgie, dar implică, totodată, memoria ca instrument al lucidității. Percepția temporalității, de regulă, survine la sfârșitul poeziei. În asemenea cazuri, finalul poate decide apartenența unor poezii, prin schimbarea accentului de pe un registru pe altul, de regulă de pe parcursul sufletesc pe cel spiritual.

Capodopera *Luceafărul* poate fi, de asemenea, recitată în cheia raportului dintre suflet și spirit. În acest *mit liric* (Pompiliu Constantinescu) aflăm/găsim o extraordinară tensiune

ne între două ființe: *una care aparține registrului ontologic Seele (fata de împărat, alias Cătălina), iar cealaltă aparține unui alt registru ontologic, cel al lui Geist (Luceafărul de seară, alias Hyperion).*

Un prim cadru al întâlnirii dintre Luceafăr și fata de împărat se configurează pe coordonate temporale și spațiale reale: *cum ar fi sara-n asfințit, lângă fereastră, într-un colț din negrul casei* ș.a. Ulterior, întâlnirile celor doi se petrec în regim oniric: el urmând-o *adânc în vis*, ea *vorbind cu el prin somn*. Dedublarea regimului în care au loc întâlnirile, corespunde,

firește, intensificării sentimentului de iubire. Mai mult decât atât, regimul oniric este mai generos decât în ceea ce privește posibilitățile de comunicare: montabile hotarele dintre tărâmurile, ceea ce înseamnă că în vis ne este îngăduit să ne întâlnim și să vorbim și cu cei de pe alte galaxii. Tot așa se întâmplă și în poemul lui Mihai Eminescu, unde visul estompează hotarul dintre suflet și spirit. Iată cunoscuta invocație a fetei de împărat către Luceafăr: *Cobori în jos, Luceafăr blând, / Alunecând pe-o rază / Pătrunde-n codru și în gând / Și viața-mi luminează!* este rostită mai întâi în vis: *Iar ea vorbind cu el în somn, / Oftând din greu suspină,* sună versurile ce preced invocația.

Identitatea ambelor personaje se conturează treptat, pe măsură ce se consumă drama iubirii lor neîm-

plinite. Oricum, identitatea fetei este mai accesibilă, deoarece cititorul împărtășește cu personajul feminin aceeași condiție ontologică: e vorba de condiția sufletului, oricând expus săgeților dorului: *De dorul lui și inima / Și sufletu-i se împle.*

Din resemnarea lui Hiperion, încolțește, firește, o întrebare: era sau nu era posibil ca Demiurgul să-i îndeplinească dorința?

În cultura europeană, există o experiență similară, în care am putea vedea (printr-un exercițiu comparativ și ipotetic), o continuare intenționat făcută a firului epic din *Luceafărul*

eminescian. Vorba e de întâmplările descrise în *Lobengrin*, magistrala operă a lui Richard Wagner.

Eminescu, oricum, a cunoscut muzica wagneriană. Cultură muzicală avea, audiase *Mozart și Beethoven*, despre care a scris rânduri puține, dar uimitoare prin adevărul lor muzical și antropologic (Zoe Dumitrescu-Buşulenga).

În primăvara anului 1869 la Viena se înființează Opera de Stat, unde capetele de afiş erau creațiile teatral-muzicale ale lui Mozart, Beethoven, Wagner, Gluck, Weber, Meyerbeer, printre care (În mod cert) au figurat: *Maestrii cântăreți din Nürnberg*, *Tannhäuser*, *Lohengrin*, *Olandezul zburător*, *Rienzi*. În consecință, așadar, cu suficientă îndreptățire să descoperim în *Lohengrin* un *Hyperion*, căruia Autoritatea

Divină îi oferă o șansă în plus de a-și îndeplini dorința de iubire.

Lohengrin este un personaj misterios, care apare pe neașteptate în mijlocul locuitorilor din Brabant. Asemeni Luceafărului (care găsea în starea onirică un mediu propice de comunicare erotică) Lohengrin îi apăruse mai întâi în vis Elsei, fiica ducelui de Brabant, conducătorul ținutului, într-un moment, de fapt, când fata fusese învinuită că și-ar fi omorât fratele mai mic, lăsat ei spre îngrijire. Lohengrin o salvează pe Elsa și îi promite s-o ia de soție, însă cu condiția să nu-l întrebe niciodată cine este el, de unde vine, și ce nume poartă. Dar, vulnerabilă față de propriul său instinct de curiozitate și împresurată de intrigă, Elsa nu și poate ține legământul. Așa că, în ziua nunții, la încheierea petrecerii, când rămân singuri, ea își asaltează mirele-salvator anume cu întrebările ce i-au fost interzise: *O, fă-mi să salte de mândrie, / Iubite, sufletu-mi întreg! / Destăinuiește-mi-te mie, / Să te cunosc, să te-nțeleg!*

Resemnat și dezamăgit (ca și Hyperion), eroul își dezvăluie identitatea: el se dovedește a fi fiul lui Persifal, stăpân peste ținutul sacru al Graalului, unde, într-un potir de aur, se păstrează sângele scurs din trupul răstignit a lui Hristos: *Silit vă spun, dar, rostul tainei sfinte: / De sfântul Graal trimis aice vin, / Și Parsifal este al meu părinte, / Sunt cavalerul lui — sunt Lohengrin!*

După care, cu glas îndurerat se adresează neîncrezătoarei sale iubite: *O, Elsa, Elsa, vezi ce mi-ai făcut? / De-ntâia dată chiar când te-am văzut, / Încins de al iubirii dulce foc, / Am presimțit un negrăit noroc! / Puterea și virtutea ce-o aveam / Păstrate de secretul sfânt, vroiam / Curatei tale inimi să le-nchin: / De ce-ai răpit secretul meu divin? / Căci trebuie, ah, acuma să te las!*

În final, chiar și în pofida rugămintilor miresei, ale curtenilor și ale mulțimii impresionate de forța personalității lui, Lohengrin urcă în luntrea trasă de o lebadă albă (vehicul cu care venise) și pleacă înapoi, spre ținutul Graalului.

Amintindu-ne despre „drama Luceafărului”, să ne întrebăm: „O fi avut Mihai Eminescu în minte epizodul biblic?” Oricare ar fi răspunsul, analogia dintre drama lui Hyperion și drama lui Iisus Hristos își are temeiul ei cu totul verosimil.

Ce se întâmplă în Grădina Ghetisimani? Știind despre sacrificiul iminent ce-L așteaptă, Hristos e cuprins de o adâncă neliniște. La început Mântuitorul se adresează apostolilor: *Întristat de moarte îmi este sufletul. Rămâneți aici și privegheați împreună cu Mine* (Matei, 26,38). Iisus Hristos, așadar, se dovedește a fi sensibil la stimulii din registrul sufletesc al existenței. Și mergând puțin mai înainte, a căzut cu fața la pământ, rugându-se și zicând: *Părintele meu, de este cu puțință, treacă pe-alături de Mine*

paharul acesta... Dar nu [-i] cum voiiesc Eu, ci cum voiești Tu (idem, 26, 39). În Matei, rugăciunea se repetă a doua oară cu un plus de precizie: *Părintele meu, de nu-i cu puțință să treacă pe lângă Mine acest pahar, ca să nu-l beau, facă-se voia Ta!* (idem, 26, 42). La Ioan rugăciunea există (Ioan 17), însă fără detaliul cu paharul, iar la Marcu (14) și Luca (22) scopul ei este destul de clar: *Depărtează paharul acesta de la Mine!*

Rugămintea lui Hristos nu a fost îndeplinită. Dumnezeu tace, fiindcă de întâmplă ceea ce trebuia să se producă. Demiurgul nu îndeplinește nici dorința lui Hyperion, dar ce deosebire între aceste două cazuri de refuz. Hyperion solicită *o oră de iubire*, ca în *Pe lângă plopii fără soț*, adică se are în vedere iubirea în eros. (ce-i drept, lumea fără eros nu ar exista, dar e o iubire care predispune la o relație binară). Mai pe scurt, ceea ce își dorește Hyperion nu depășește limitele unei fericiri personale.

Cu totul altul, desigur, este destinul lui Iisus Hristos: mântuirea lumii. Nazarineanul este o ființă teandrică: o parte din alcătuirea Lui e dumnezeiască, cealaltă parte e pământească. Adresarea Lui către Tatăl Ceresc poartă în ea tremurul părții omenești (sub spectrul mării încercări ce se prefigurează). El este Mântuitorul, iar faptul că Fiului lui Dumnezeu nu I-a fost ascultată rugămintea se convertește în posibilitatea (singura) pentru om de a spera la mântuire.

ABONAREA LA REVISTA „REALITĂȚI CULTURALE”

poate fi făcută începând cu orice lună la toate
oficiile poștale din republică.

Indice abonare „Poșta Moldovei”: **PM32118**

Abonament pentru **o lună — 25 lei**

Abonament pentru **6 luni — 150 lei**

În zodia stelei lui Alexie Mateevici

Rezumat: În articolul de față, este dezvăluit aportul cercetătorului și criticului literar Sava Pânzaru la studierea operei lui Alexie Mateevici, o personalitate notorie a vieții culturale din Basarabia la începutul secolului XX. S. Pânzaru a găsit o modalitate relevantă de aprofundare a fenomenului artistic Mateevici, a relevat personalitatea scriitorului într-un context vast de probleme ale vieții social — politice de epocă, în corelație cu ideile progresiste ale timpului istoric și valorificarea comorilor de perpetuare spirituală a poporului nostru. Studierea moștenirii literare a lui A. Mateevici, așa cum precizează S. Pânzaru, constituie „calea cea mai sigură de a -mi determina locul și datoria în munca istorico — literară”, dar mai semnifică și un *legământ*, un *sprijin moral* pentru aprofundarea perspectivelor de afirmare în ipostaza de cercetător literar, dar și în calitate de *om al cetății*. Aflat în zodia stelei lui Mateevici, criticul și istoricul literar S. Pânzaru a receptat climatul spiritual al unei epoci controversate pentru a pune în lumină adevărul despre Mateevici și contemporanii săi, a scos din anonimat mai multe destine scriitoricești din contextul unui fenomen artistic eterogen, marcat de vicisitudinile istoriei la începutul unui secol zbuciumat.

O preocupare fundamentală în investigațiile științifice ale lui Sava Pânzaru constituie activitatea literară a lui Alexie Mateevici, o personalitate notorie a vieții culturale din Basarabia la începutul secolului al XX-lea. Poet și publicist, autor de studii folclorice și traducător, animator al deșteptării naționale din ținutul basarabean. Alexie Mateevici și-a profilat personalitatea artistică la o răscruce a istoriei, a cărui menire a fost de a păstra și menține cu deosebită prețuire *limba vechilor cazanii* și asemenea unui proroc să poarte și să transmită mai departe *veșnicile adevăruri*, iubirea de țară, cultul strămoșilor, tradițiile multiseculare ale românilor dintre Prut și Nistru. Or *veșnicile adevăruri* despre care vorbea Alexie Mateevici, a constituit un imbold creator și pentru cercetătorul S. Pânzaru, care de la bun început și-a exprimat ferm poziția în studierea operei lui Mateevici, a contribuit la dezvăluirea dimensiunilor artistice, ce caracterizează personalitatea sa creatoare. *Cât privește Mateevici, scrie Pânzaru, el a creat în limba noastră comună, pe care a cântat-o mai inspirat decât oricine altul, iar problematizarea istorică, etnografică, folclorică a mai multor investigații științifice și de popularizare este la fel comună, precum comune ne-au fost trecutul și destinul* [1, p. 4].

Iată de ce este *obligatoriu*, așa cum precizează în continuarea gândurilor sale cercetătorul, să purcedem la studierea unui Mateevici *integral*, iar în realizarea acestui scop este necesar să fie implicați, în același timp, și *savanți români* pentru *valorificarea operei lui Mateevici într-o structură cât mai completă, și la cel mai sporit nivel științific, explicativ etc.* [1, p. 4]. Realizarea acestor deziderate, *studierea și editarea moștenirii lui Mateevici*

înseamnă pentru mine calea cea mai sigură de a-mi determina locul și datoria în munca istorico-literară [1, p. 4], dar mai semnifică și un *legământ*, un *sprijin moral* [2, p. 13], în ceea ce privește perspectivele de afirmare în ipostaza de cercetător literar, dar și în calitate de *om al cetății*. *Legământul* acesta și-a găsit expresie în cele două ediții de **Opere alese** în limba rusă, în 1988, și **Opere**, în două volume, editate în colaborare cu E. Levit și Ion Nuță din București, precum și mai multe articole, studii științifice, prin care a fost stabilită *măsura valorilor în aprecierea activității multilaterale acestui ultimul reprezentant al literaturii noastre clasice* [3, p. 6].

S. Pânzaru a găsit o modalitate relevantă de aprofundare a fenomenului artistic Mateevici. Cercetătorul dezvăluie personalitatea scriitorului într-un context vast de probleme ale vieții social-politice de epocă, în corelație cu ideile progresiste ale timpului istoric și valorificarea comorilor de perpetuare spirituală ale poporului nostru. *Opera lui Mateevici, subliniază exegetul, a fost nutrită de solul basarabean, generată de acel mediu specific ce s-a format în spațiul dintre Prut și Nistru, la întretăierea a*

două vaste culturi — română și rusă. Sub felurite aspecte ea a reflectat epoca furtunoasă de la începutul sec XX-lea, marile mișcări sociale și naționale, frământările și căutările generației de atunci [4, p. 104]. Din aceste considerente, Mateevici este apreciat ca fiind cel mai de văză

reprezentant al culturii spirituale basarabene din epoca sa, poet, cântăreț și profet al poporului căruia i-a aparținut cu trup și suflet [4, p.105].

În articolul *Aprinsul „zărilor de foc”* (Ziarul Basarabia în destinul literar al lui Mateevici), cercetătorul Pânzaru se referă la începuturile literare ale poetului și colaborarea acestuia la *Basarabia*, publicație ce a contribuit în modul cel mai evident la propășirea spirituală a băștinașilor, unde Mateevici își asumă pe bună dreptate rolul de *simbol al renașterii noastre naționale* [3, p. 18]. Problema națională, în special, *drepturile naționale* [5, p. 1] ale basarabenilor se aflau mereu în atenția scriitorului și publicistului Al. Mateevici, îndemnându-și conaționali pe paginile *Basarabiei* să vorbească, să scrie, să citească, să se învețe, să se judece, să se roage în limba lor [5, p. 1]. Or, factorul de bază al renașterii spirituale a semenilor săi, și, în același timp, o soluție salvatoare pentru a rezista în istorie, un factor al propășirii culturale al acestora este credința și limba maternă *cuvântul deșteptării și al lumânării*, trebuia să fie rostit în limba părinților. *Soarele deșteptării* [6, p. 1], pe care Mateevici îl dorea răsărind peste *mult pătimitele țărâne*, pentru țărănimea umilă și lipsită de drepturi, purtând în permanență calvarul marilor suferințe și deznădăjduită de neam, izvorâște din adâncă înțelegere a aspirațiilor, năzuințelor, frământărilor poporului, al cărui exponent plenipotențiar devenise în virtutea împrejurărilor istorice.

De subliniat, S. Pânzaru a încercat să stabilească legătura dintre articolele de publicistică ale lui A. Mateevici și primele sale încercări în domeniul poeziei, iar tulburătoarea chemare *hai, măi frate, hai, măi frate*, îngemănată cu sugestia metaforică a *zărilor de foc* [3, p.18], luate împreună sunt intuite printr-o nouă strălucire *sub pana poetului basarabean nou născut într-un fel cu totul nou, cu o forță emotivă neobișnuită* [3, p. 21].

Cercetătorul S. Pânzaru face o retrospecție analitică a itinerarului spiritual parcurs de Mateevici de la *memorie la istorie*. Autorul își documentează aserțiunile în bază de documente și investigații de arhivă, având la dispoziție un bogat material factologic inserat în mai multe studii cu caracter generalizator, dar, în același timp, de o vădită tentă polemică. În această ordine de idei, pot fi consemnate mai multe studii: **Această gazetă pare a fi deosebit de periculoasă, Alexei Mateevici și revista Luminătorul, Alexei Mateevici în anii de studii la Kiev; Disputa teologică Mateevici-Tolstoi; Un gânditor german în viziunea lui Mateevici**, articol prin care S. Pânzaru își confirmă dreptul de descoperitor al tezei de licență elaborată de Mateevici, în perioada anilor de studenție. Impresionează în mod special informațiile meticuloase documentate referitoare la preocupările literare, din cultură, religie, învățământ semnate de Mateevici. În același timp, s-a atras atenția și despre eforturile întreprinse de poetul și publicistul basarabean în vederea trezirii conștiinței de neam, lupta pentru *luminarea țărănilor și realizarea învierii naționale*. Energia creatoare și elanul sufletească sunt dezvăluite în tangență cu realizările multiple ale scriito-

rului, cu munca depusă în vederea trezirii conștiinței de neam. Îndemnul *Iubiți, dragii mei Basarabia, poporul ei cu sufletul simțitor de adevăr și dreptate, trecutul ei bogat în monumente istorice, mai ales, cele bisericesti, tradițiile și obiceiurile strămoșești* [4, p. 86], este receptat drept un incommensurabil poem de iubire, de o profundă compasiune față de soarta Basarabiei aflată sub stigmatul unei puteri străine. *Este mai curând o disponibilitate sufletească unde efigia criticului literar se identifică cu universal de valori exprimat în pledoariile artistice ale poetului, pentru a promova idealurile unei generații de intelectuali, care au pus piatră de temelie la înfăptuirea Unirii tuturor românilor în vatra strămoșească dacică și înălțării ei prin niște aspirații de vârf ale conștiinței de țară și neam* [7, p. 2]. O atenție deosebită acordă cercetătorul S. Pânzaru capodoperei **Limba noastră**, apreciată pe bună dreptate drept un fenomen artistic deosebit, o *veritabilă sinteză a tot ce fusese creat de autorul ei mai înainte* [4, p. 93]. Poezia **Limba noastră** exprimă itinerarul spiritual parcurs de Mateevici în calea sa spre adevăr și nemurire, după sugestia exegetului, este „un total al ideilor, convingerilor și aspirațiilor ce-l stăpâniseră în tot cursul activității sale conștiente, o expresie plenară a atitudinii sale față de evenimentele tumultuoase în curs de desfășurare în acel an revoluționar” [4, p.93]. Admirația pe care a avut-o S. Pânzaru față de **Limba noastră** nu-l împiedică să ia atitudine atunci când au fost făcute unele tentative de a *comprima* sau a *intercala* în poezie versuri ce n-au aparținut vreodată lui Mateevici. Este vorba de o versiune publicată în ziarul Țara, unde în **Limba noastră**, s-a strecurat către: *Dorul păcii și al lumini / Știe-n cântec să-l urzească / Fraților, vorbiți cu fală / Limba noastră românească* [8, p. 1].

În articolul **Senzație? Mistificare?** S. Pânzaru aduce argumente convingătoare pentru a demonstra că aceste versuri *nu le-a cunoscut nimeni până în prezent, chiar nici Vasile Țepordei, adică primul dintre cercetătorii lui Mateevici, care a publicat fasciculul Limbii noastre... din banalul motiv că un așa catren Mateevici nu a scris niciodată* [9, p. 5]. Fenomenul respectiv îl determină pe autorul acestei declarații să ia atitudine și să ajungă la o constatare expusă în vederea *stabilirii adevărului despre strofa cu bucluc* [9, p. 5], care a fost *ticluită în mod tendențios, cu scopul de a-i atribui lui Mateevici un lucru elementar, fiindu-i cunoscută concepția sa despre limba română ca limbă comună pentru tot neamul românesc* [9, p. 8]. Privită într-o conexiune interioară cu alte preocupări artistice ale lui Al. Mateevici, poezia exprimă *acest mare adevăr... la cel mai înalt grad artistic, fără a fi folosită terminologia etnonimică specială* [9, p. 5], redă grija pentru sănătatea morală a graiului străbun într-o formulă lirică desăvârșită.

Ora astrală a scrisului lui Mateevici și a reînvierii din *somn de moarte* a basarabenilor a răsărit și își trage seva din *scoica stelară* a geniului eminescian, făcând să se audă din depărtări de secole *plânsul tuturor românilor înstrăinați de țară* [10, p. 15], a constituit un etalon de slujire dezinteresată pe altarul dragostei de neam. Or,

poezia **Limba noastră** a zvâcnit ca o declanșare luminiscentă, ca o erupție sufletească, împărtaşind pretutindeni lumina purificatoare a unui îndemn de revenire la izvoarele românești ale ființării neamului, exprimă chezașia unui crez purtat de basarabeni prin vicisitudinile timpului istoric.

De un indiscutabil interes s-au dovedit a fi și relatările lui S. Pânzaru în articolul: **Alexie Mateevici și Sfatul Țării** unde și-a găsit expresie încercarea de a actualiza semnificația unui eveniment istoric de importanță vitală de la începutul sec. XX-lea: constituirea primului for parlamentar din Basarabia, de la apariția căruia s-au împlinit nu demult o sută de ani. Era absolut firesc, subliniază cercetătorul S. Pânzaru, ca atmosferă pătrunsă de cultură și spiritualitate să se impună la **Sfatul Țării** drept o necesitate indispensabilă, făcând abstracție de o serie de probleme de ordin social-economic, politic, administrativ. **Sfatul Țării** avea și organul său de presă, inaugurat la 24 noiembrie 1917, a cărui redactor-șef, deputatul Nicolae Alecsandri, îl cunoștea personal pe Mateevici încă din perioada colaborării acestuia la ziarul *Cuvânt moldovenesc*. S. Pânzaru aduce argumente referitoare la prezența lui Mateevici pe paginile publicației Sfatul Țării, unde numele poetului figurează alături de S. Murafa și A. Hodorogea. Cu această ocazie, se fac unele trimiteri la unele materiale din presa timpului. A se vedea: *Mateevici, Murafa, Hodorogea*, nr.113 din 23-VIII-1918; *Două icoane: Simeon Murafa și Alecu Mateevici*, amintiri semnate de I. Buzdugan în nr.116 din 25-VIII-1918 [11, p.138], pentru ca ulterior să se ajungă la următoarea concluzie, „aceste personalități distinse ale românismului basarabean aproape că nu se despart”, fapt elucidat în baza unor informații concrete inserate în publicația respectivă. De exemplu: *Dezvelirea monumentului eroilor moldoveni morți în vremea revoluției: Murafa, Mateevici, Hodorogea; Trei mucenici ai românismului în Basarabia: Al. Mateevici, S. Murafa, Hodorogea; Cei trei mari dispăruți; Trei martiri ai Basarabiei* [11, p. 138].

În baza unor documente de arhivă, S. Pânzaru, încearcă să facă lumină și în problema respectivă, intuind să dezvăluie chiar și unele confuzii, care au parvenit odată cu trecerea timpului, și după cum precizează autorul *se forma și se afirma treptat cu totul o altă opinie despre felul și cauza reală a morții poetului Mateevici, contaminarea imaginii lui S. Murafa și A. Hodorogea, asasinați mișelește de niște dezertori bolșevizați* [11, p.138]. Gândul enunțat va fi preluat și în replicile polemice dintr-o scrisoare deschisă adresată lui Ovidiu Vuia, unde de fapt a fost combătută ideea vehiculată de unii exegeți despre *omorârea lui Mateevici* [12, p. 2], în niște circumstanțe imprevizibile. Aserțiunea rămâne discutabilă până în prezent, fi-

indcă nu s-a ajuns la o concluzie clară în această privință, încă nu cunoșteam *documentele respective de arhivă* [11, p. 2], subliniază cercetătorul.

Timpul smulge filele de calendar, iar acestea se călătoresc vertiginos în uitare. Bătrânul Cronos mai așează la piedestalul memoriei câte o filă de carte, pentru că dincolo de tărâmurile veșniciei să transpară imaginea unui cercetător consacrat, care și-a făcut datoria nu numai în domeniul istoriei literaturii, dar și în fața istoriei însăși, răspunzând și dincolo de neființă acestui imbold interior rostit la timpul său cu demnitate de părintele limbii noastre: *Iubiți, dragii mei, Basarabia...* Aflat în zodia lui Mateevici, criticul și istoricul literar S. Pânzaru nu numai că a iubit, dar s-a *disimilat* până la sacrificiu în materialul de investigație și cercetare, *mă topesc în flăcării*, vorba lui Eminescu, el a receptat climatul spiritual al unei epoci controversate pentru a pune la lumină adevărul despre Mateevici și contemporanii săi, a scos din anonimat mai multe destine scriitoarești din contextul unui fenomen artistic eterogen, marcat de vicisitudinile istoriei la începutul unui secol zbuciumat.

Referințe bibliografice:

1. S. Pânzaru: Valorificarea operei lui Mateevici. În: Știința, 27 martie, 1991.
2. S. Pânzaru „Celor de geniu nu le aparține totul! Ne mai rămân și nouă destule șanse pentru descoperiri”. Interlocutor Tatiana Rotaru. În: Săptămâna, 23 februarie, 1996.
3. S. Pânzaru. Aprinsul „zărilor de foc” (Ziarul Basarabia în destinul literar al lui Al. Mateevici). În: Itinerar arhivistic. Interpretări istorico-literare, schițe și portrete scriitoarești. Chișinău, Tipografia Centrală, 2008.
4. E. Levit, S. Pânzaru. Alexei Mateevici: poetul, cărturarul și profetul Basarabiei. În: Alexie Mateevici, Opere. Chișinău. Editura Știința, 1993.
5. Al. Mateevici. Ce ne trebuie nouă?. În: Basarabia, an I, nr. 53, 26 noiembrie, 1906.
6. Al. Mateevici. Datoria noastră. În: Basarabia, an I, nr. 51, 19 noiembrie, 1906.
7. T. Butnaru. Alexie Mateevici-veritabil reprezentant al generației Unirii. În: Literatura și Arta, 4 iunie 2017.
8. Vezi, Cântecul ce ne-au însoțit istoria. În: Țara, 17 august, 1993.
9. S. Pânzaru. Senzație? Mistificare?. În: Literatura și Arta, nr. 46, 1993.
10. M. Cimpoi. Drumul spre Eminescu. În: Basarabia, nr. 1-4, 2001.
11. S. Pânzaru. Alexie Mateevici și Sfatul Țării. În: Materialele Conferinței științifice anuale 2007. Chișinău. Universitatea de Stat din Tiraspol, 2007.
12. S. Pânzaru. Iarăși despre „omorârea lui Al. Mateevici” (Scrisoare deschisă lui Ovidiu Vuia). În: Moldova Suverană, nr. 124, 26 august, 1993.

Povestea unei mari iubiri: Stela Popescu și Puiu Maximilian

Stela Popescu și Puiu Maximilian

Stela Popescu a murit la 81 de ani și a lăsat în urmă, pe lângă o carieră de neegalat și o durere profundă, o poveste de dragoste cum nu sunt multe. În viața actriței au existat două căsnicii, însă cea de-a doua, cu Mihai Puiu Maximilian, a fost cea care i-a adus fericirea supremă. A fost dragoste la prima vedere. După o căsnicie de trei decenii și 19 ani de la moartea umoristului, cei doi s-au îmbrățișat pentru eternitate.

În 1969, în momentul în care îl cunoștea pe Puiu Maximilian și susținea o colaborare cu Revista Românească sub condeul acestuia, Stela Popescu era căsătorită cu actorul și regizorul Dan Puican (83 de ani) de mai bine de opt ani. Dar când l-a văzut întâia oară pe Puiu a simțit *acel ceva*, a fost dragoste la prima vedere, așa cum avea să mărturisească ani mai târziu. *Am simțit atunci că fără el nu mai pot continua*, declara Stela Popescu despre momentul în care s-a întâlnit cu dragostea.

Când ne-am cunoscut, eu aveam 33 de ani, iar Mihai 35 de ani. Dragostea este o chimie inexplicabilă, dar pot spune că era teribil de inteligent, îmi inspira încredere și avea un simț

al umorului foarte dezvoltat. La început a fost și puțin introvertit și mai tăcut, dar cu timpul a ajuns să vorbească mai mult ca mine, povestea regretata actriță într-un interviu.

Convinsă că Puiu Maximilian este sufletul ei pereche, actrița decide la scurt timp să divorțeze de Dan Puican, iar vestea cade *ca un trăsnet* pentru bărbatul care i-a fost alături opt ani. Dar Stela și-a urmat drumul, fără regrete. *Nu a vrut să se despartă, a căzut ca un trăsnet pe capul lui. A acceptat până la urmă toată povestea asta. Dar asta a fost drumul meu. Și*

nu-mi pare rău, își amintea Stela Popescu.

La fel ca în marile povești de dragoste, actrița fuge de acasă în brațele celui care avea să rămână *bărbatul vieții sale*. *Pur și simplu am fugit de acasă. Am fugit de la primul soț «călare» pe un Renault 16. Așa s-a întâmplat. Fostul soț era un bărbat extraordinar, dar nu simțeam chimia pe care am avut-o cu Puișor. A fost mai bine așa pentru că eu nu îmi doream copii. Întotdeauna mi-a fost frică de durere, explica marea actriță despre decizia despărțirii.*

La două săptămâni după ce l-a cunoscut pe Puișor, așa cum îi plăcea să-l alinte, s-au mutat împreună: Într-o seară am plecat de la teatru la Predeal și la întoarcere am mers la garsoniera lui. A pus pe masă o sticlă de șampanie, două pahare Bacara, cheile de la casă și de la biroul lui. Ne-am căsătorit peste câțiva ani mai mult de gura lumii și pentru a putea pleca împreună în străinătate.

Împreună au văzut toată Europa în cort: *Nouă ne plăcea să călătorim și preferam cortul pentru libertate și pentru că în Europa au niște campinuri foarte frumoase. Îmi amintesc la una din excursiile în Ungaria că eu îl tot băteam la cap să oprim într-un*

oraș la o mercerie să iau ace și alte lucruri pe care nu le găseam în țară. La care el, fiind obosit de la condus, mi-a spus: «Dar ce dracu', nu se mai găsesc ace în România?». L-am lăsat în pace și i-am spus să mergem direct la camping. Acolo a făcut o baie sănătoasă în piscină, timp în care eu am așezat cortul. Când s-a întors era atât de vesel și relaxat, încât mi-a zis: «Hai să îți iei ace!». Țista era Puișor al meu, dacă îl duceai la apă făceai orice din el. Iubea înotul fantastic, își amintea Stela Popescu.

La jumătatea anilor '70 a apărut și un copil în familia lor. Unul de 16 ani. Noi nu am vrut să avem copii, dar am înfiat o nepoată de-a soțului meu, Doina Maximilian. Avem și o nepoată de la ea, Stanca Radu, care este o tânără actriță foarte talentată, explică regretata artistă.

În urmă cu 19 ani, în decembrie 1998, după 30 de ani de iubire, Puiu Maximilian moare în urma unei lupte teribile cu cancerul, lăsând în sufletul regretatei actrițe o durere care nu avea să plece niciodată.

Moartea unui bărbat în putere care înota zece kilometri pe zi, care scria zilnic, care avea talent e o tragedie. Durerea aia nu pleacă niciodată din tine. El mi-a lipsit din clipa în care a dispărut nu numai ca soț, a dispărut ca scop, nu știu cum să spun, și, din clipa în care a dispărut el, to-

Stela Popescu, alături de Puiu Maximilian (jos, pe scaun) și Vasile Veselovski

suflete pereche, dar e adevărat. El nu se culca până nu veneam eu, indiferent la ce oră. Și se trezea dimineața. El lucra de dimineață, la 6.30 îi duceam cafeluță și nu mai intram acolo să-l întrerup.

(...) Am o prietenă care a venit să mă încurajeze după ce s-a prăpădit Puiu. Și îi zic «lasă că viața șterge», dar ea mi-a zis: «nu, viața calcă». Îți dai seama ce diferență. Durerea aia nu pleacă niciodată din tine.

Ca iubit era un bărbat pudic, delicat. Îmi spunea «te iubesc» din privire. Lucrurile astea îmi e greu să le spun... Îmi spunea: «Tu ești norocul meu!» (...) Decât să moară, mai bine se încurca cu una de 20 de ani și pleca în lume. Aș fi acceptat. Pentru el aș fi acceptat acest lucru.

De asemenea, într-un interviu pentru Adevărul, în martie 2012, Stela Popescu declara că este fericită dar că pierdere soțului ei este cea mai mare durere a sa pentru că aveau o relație dincolo de soț și soție:

Îmi lipsește foarte tare soțul meu, pentru că noi eram dincolo de soț și soție. Făceam aceeași profesie, aveam încredere unul în celălalt. El mi-a spus odată: «Niciodată să nu crezi că îmi datorezi ceva. Tu ai fi fost mare artistă chiar dacă nu existam eu!». Eu îi spuneam: «De ce lumea nu știe că tu scrii toate textele astea?». «Nu trebuie să știe!» El venea la fiecare spectacol și urmărea poante pe care le introducea special, foarte ascunse. Și urmărea să vadă cum reacționează publicul. Avea o satisfacție nebună când se prindeau.

Și acum când mă uit la poze cu mine și cu Puiu mă podidesc lacrimi, dar îmi și dau seama cât de norocoasă am fost. Nu toți au șansa să întâlnească dragostea absolută, mai presus de cuvinte, bariere și interese. Mă tem că nu o să mai joc și nu o să mai simt energia și bucuria publicului, dar sincer abia aștept să mă îmbrățișeze pentru eternitate. Îmi este greu fără el, spunea marea actriță, mărturisind că nu îi este frică de moarte.

**Am fost norocoasă!
Nu toți au șansa să întâlnească dragostea absolută, mai presus de cuvinte
STELA POPESCU**

tul s-a schimbat, își amintea actrița care mărturisea, totodată, că așteaptă momentul în care îl va reîntâlni în Ceruri pe ultimul bărbat din viața sa.

Îmi dau seama cât de norocoasă am fost. Nu toți au șansa să întâlnească dragostea absolută, mai presus de cuvinte, bariere și interese.

Într-un interviu pentru emisiunea Doamne de Poveste, de la Acasă TV, Stela Popescu rememora durerea suferită în urma morții tragice a soțului ei: Între noi a fost mai mult decât o căsătorie. Știu că se spune de

Lumina și căldura părinților dragi

Vă mai amintiți cât de frumos și exact a spus marele Adrian Păunescu despre părinți în irepetabila sa *Rugă pentru părinți*: „Enigmatici și cuminiți, / Terminându-și rostul lor, / Lângă noi se sting și mor / Dragii noștri, dragi părinți”? Fiecare dintre noi are sau a

foarte puțin, prea puțin i-am cunoscut cu adevărat pe bunii mei părinți. Era un fel de rușine, timiditate să ne ispitim părinții despre viața lor.

Așa s-a întâmplat că eu cunosc prea puțin despre părinții mei — Toader și Lucheria Domenco, care

lăsat pradă ispitelor, chiar și în acele vremuri de restriște au crescut, educat și învățat 7(!) copii, 5 băieți și 2 fete... Lumina purificatoare a căsniciei lor mai stăruie și acum, cu aura sa păzitoare, cu dragostea și vraja ei asupra noastră, a tuturor. Pe mama o văd mereu muncind în casă, prin ogradă-, o aud și acum cum tresare, noaptea, la fiecă mișcare, orice sunet al copilașilor. A avut o copilărie cu multe griji și nevoi, a înșușit de mică munca la sat; asemeni unui bărbat-la doar 10 ani ducea calul de căpăstru, mergea la prășit, cosit, treierat cu părinții... Îmi apare în fața ochilor ca o păsărică ce nu are odihnă și astâmpăr, mereu gata de a-și apăra de orice nenorocire, meteahnă cuibul. Îmi amintesc cum așteptam cu mare nerăbdare Crăciunul și Sfântul Vasile, să mai câștigăm, din colinde, urătură și semănat câțiva bani, pe care îi doseam cu grijă, pentru ca în Ziua de 8 martie... să-i facem mamei un modest cadou. Doamne, ce bucurie citeam atunci în ochii ei obosiți, dar mereu blânzi, calzi, luminoși. Din păcate, pe atunci părinții nu aveau timp nici pentru a ne întreba dacă îi iubim sau nu, dacă avem vre-o dorință anume. Știam cu siguranță că ne iubesc, sunt gata să-și dea însăși viața pentru noi. Eram cuminiți, ascultători, nu-i săcăiam cu întrebări și dorințe, eram pregătiți să vină mai repede Paștele, când vor merge, în doi, la piața din Baimaclia, pentru a ne cumpăra câte o pereche de încălțări și, poate, o cămeșuică, o pereche de pantaloni. Îmi amintesc cum alergam zilnic, într-un suflet, spre pârlăzul din vale, pentru a sări în brațele tatei ce se întorcea de la munca istovitoare, nedându-ne rândul să-i povestim ce-am mai făcut pe parcursul zilei. Țin minte cum ne lua în brațele

Așa arăta casa părintească în ianuarie 1979

avut părinți, o mamă și un tată, care ne-au dat viață, ne-au vegheat primii pași, ne-au îndrumat, susținut și ajutat de-a lungul vieții. Cu mare regret constatăm că abia când devenim și noi părinți, când ne deschid poarta / ușa copiii și nepoții conștientizăm sacrificiul celor doi îngeri păzitori. Doar atunci ne dăm seama câtă valoare au; mai bine zis, că aceasta nici nu poate fi estimată. Probabil, nu există om pe acest pământ, care să nu regrete profund că nu i-a răspuns cu aceeași căldură mamei, tatălui pentru dragostea lor nemărginită. Suntem atașați de părinți ca frunza de floare, ca firul ierbii de picătura de rouă, dar, iată, prea târziu realizăm acest lucru. Cu scurgerea anilor îmi dau tot mai bine și mai clar seama că

au primit taina sfintei cununii în luna lui Gerar în ultimul an de război, adică, în 1945 (adică, în acest an ar fi celebrat cea de-a 75-ea aniversare de căsnicie, Nunta de diamant! Diamantul, această piatră prețioasă cu cea mai mare duritate ce-și trage numele din grecescul „adamas” - „de neînvins”). Petrecerea, nunta, vă dați seama, a fost modestă de tot: câțiva oameni dragi, pe masă-câteva farfurioare cu găluște, niște cartofi și câte un pahărel de vin... Dar, tare ca piatra a fost casa lor, pe care au ridicat-o cu puterile proprii, asemeni unui cuib de rândunele; trainică, de neînvins a fost căsnicia lor, or, ei, mână de mână, au rezistat în fața greutăților și nevoilor, au păstrat, neîntinată, credința în Dumnezeu, nu s-au

lui vânjoase pe cei mai mici, iar noi stăteam așa cocoțați până în ograda casei, unde îl aștepta mama, spunându-ne, cu blândețe, să coborâm că tata e obosit și-i flămând. Abia acum conștientizez cât de mult însemna pentru ei familia, cât sens și greutate avea și are acel „te iubesc”, pe care-l desprindeam de pe buzele lor, dar pe care ei întârziu să-l rostească...

...Părinții-și nu mama sau tata luați separat!- sunt izvorul vieții, bunăstării, viitorul nostru, la direct și la figurat. De la fiecare în parte am învățat să ne iubim și să ne protejăm frații și surorile, să fim respectuoși cu cei dragi, cu oamenii satului, să înțelegem lumea, să luptăm pentru o viață mai bună și mai frumoasă, să nu ne lăsăm bătuți și să ne realizăm visele. Când mergeam cu tata cu ci-reada în Valea Țâncii, la cosit, scârțuit, la acoperit o casă, la meșterit un butoi sau baler, o puțină, la construirea unui șopron, sobe, ascultam cu aminte vorbele-i de duh, sfaturile înțelepte, îmi plăceau amintirile lui despre copilăria și tinerețea-i zburcătă, despre anii de muncă în Dobrogea, cătănia în îndepărtata Timișoară, apoi-anevoioșii ani de război, de muncă silnică, practic neremunerată, la refacerea din ruine a orașului Sevastopol, negrii ani de foamete... Dar-atenție!-nu-i plăcea să se jeluie, să se tânguie; în momentele cele mai grele...începea a fredona vre-o melodie, pe care o ascultam, vrăjit, căci

Părinții, surorile și frații (fără fratele Ilie, care era în armată)

avea o voce catifelată, iar mesajul transmis prin acele cântece era unul plin de patriotism, mândrie pentru țară, trecutul glorios al neamului!

La fel și mama ne învăța lucruri bune și frumoase, ne dădea lecții de hărnicie, omenie, deprinderi practice atât de utile, care ne sunt de folos și astăzi. Muncea cu atâta ardoare, era atât de atașată de orice lucru pe care urma să-l facă, încât te cucerea, parcă îmbiindu-te să te implici. De la mama am deprins nu numai să ne spălăm și călcăm hainele, să măturăm prin casă și ogradă, să văruim copacii din grădină, să dăm cu spata

la războiul de țesut, torsul, cusutul, dar și să facem mâncare, să pregătim din puținele bucate gustări delicioase...

La fel de scumpi și dragi inimii și sufletului, totuși, nu putem pune semnul egalității între mama și tata. Este ceva ce îi deosebește: când ne era foame, ne durea ceva, fugeam la mama; când doream să știm ce alege-re e bine să facem, alergam la tata: Iar ei, buni ca pâinea cea scoasă din cuptor, ne ascultau cu grijă și atenție, cu dragoste și căldură, dorind mereu să ne protejeze, să ne învelescă cu aripile lor sub care negura, răul și frigul nu pot pătrunde; acolo e doar lumină și puritate, or, întunericul nu se încumetă să calce peste lucrurile lăsate de Dumnezeu. Pentru mine părinții au fost și au rămas o lume aparte. Parcă-i văd și acum cum, pe la crăpatul zorilor deja stăteau la sfat: ce și cum să facă pentru a ne asigura bunăstarea, dar mai ales-viitorul. Căci chiar dacă n-au avut mare avere, au avut grijă să ne dea carte: sora mai mare a devenit pedagog, cea mai mică-economist, doi frați au ales domeniul contabilității, alt frate a îndrăgit agronomia, eu-ziaristica, iar mezinul-muzica. Păcat doar că, o boală necruțătoare l-a luat la Domnul mult prea devreme pe bunul nostru tată, adumbrindu-i

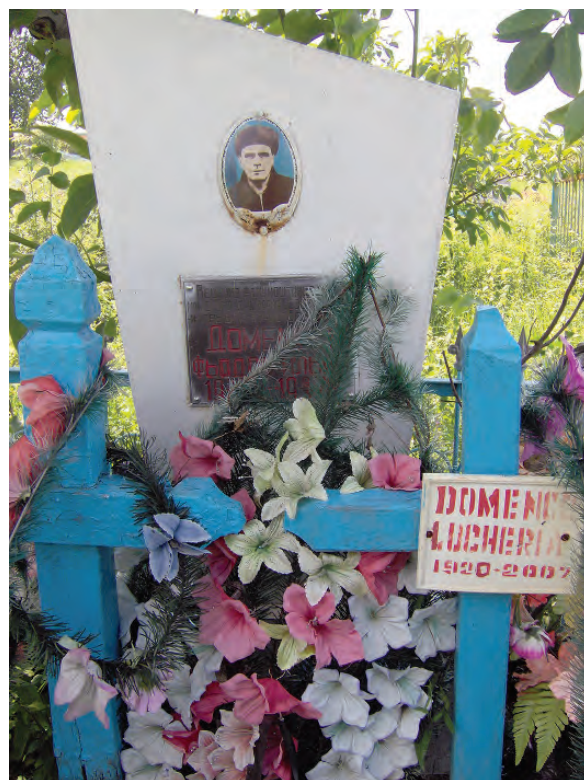

Lucheria și Toader Domenco

și mamei anii de viață rămași...Din lumea fiecăruia dintre părinți, dacă reușești să o cunoști, poți să descoperi și să iei pentru întreaga viață lecții de neuitat, comori veritabile, pline de blândețe, bunătate și iubire. Un copil care-și separă părinții, punându-i pe diferite trepte de dragoste, admirație și valoare, o să-și facă rău nu doar lui, ci și părinților. Or, ei sunt și vor rămâne cei mai buni prieteni ai noștri, indiferent cât de mult am greșit în fața lor, cât de des am călcat strâmb și de câte ori am uitat de ei. Pentru că ei sunt cei care ne iubesc necondiționat, cu o iubire pură, sinceră, incomensurabilă. Cu regret, repet, cunoaștem cu adevărat dragostea lor doar atunci când avem și creștem propriii copii. La sigur, nu fac o descoperire, doresc doar să spun că avem obligația să nu uităm să-i iubim cu toată dragostea noastră cât mai sunt în viață, să-i facem să se simtă importanți, pentru că ei sunt reflectarea, sunt lumina noastră, tot ce însemnăm și suntem noi înșine, sunt comoara noastră adevărată!

...Există în lumea asta doi oameni cărora, față de care rămânem mereu datori, doi oameni frumoși la suflet și la chip; cu mâinile bătă-

torite de muncă, cu fața obosită, cu fruntea plină de riduri și griji. dar cu privirea senină, caldă. Doi îngeri a căror misiune divină e să-și conducă urmașii pe cărarea cea dreaptă, a omeniei, credinței și bunătății, să vegheze pașii vlăstarilor fragezi, cu ochi zglobii și zâmbet inocent. Doi părinți darnici ca toamna cea bogată, ca izvorul tălmăduitor. Ei sunt mereu cu gândul la puii dragi, pentru care au mereu la îndemână un măr, o gutuie, o nucă sau o bomboană, și neapărat!- o vorbă dulce, un sfat bun, o prea mare dorință-de a-și vedea cât mai mult și mai des alături copilașii, nepoții...Anul împrejur sunt cu ochii streșină la ochi, tot petrecând cu privirea cârduire de cocori, care toamna pleacă, dar revin în fiecare primăvară. Chiar când zăpada se așterne în nămeți de netrecut, acolo, la gura sobei, ei torc amintiri dulci despre odraslele scumpe. Iar

Mormântul părinților

când vine Crăciunul, casa, curtea sunt rânduie de sărbătoare, ei sunt în așteptarea celor dragi, colindele și Plugușorul magic ce răsună la ferestre, urcând, imaginar, spre cer, rătăcindu-le amintirile despre anii copilăriei și adolescenței inocente...

EUGENIA CAZACU

Valea Rusului

Ca oricare dintre localități, satul Valea Rusului își are o istorie cu începuturi scufundate în negura vremurilor – o mică istorie, care face parte din marea istorie a unui neam. Din istoria acestui neam, o semnificație mai mare o au lucrurile sufletești, căci credința este cea mai mare valoare a omenirii.

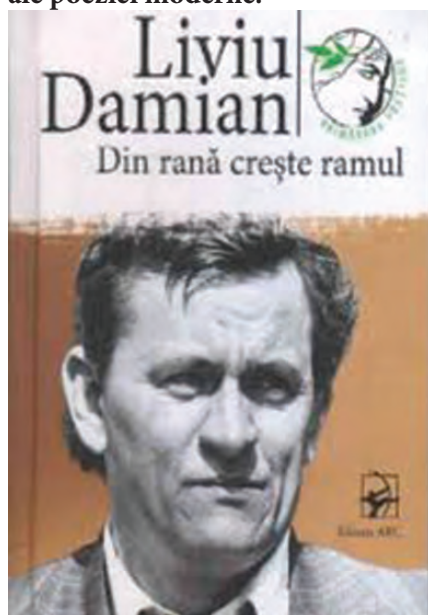
De la început, în 1912, sătenii au construit în sat o biserică din cărămidă roșie, de mai mare frumusețea, nu mai găseai asemenea lăcaș prin apropiere, apoi au înălțat răstigniri, ce înfrumusețau peisajul satului. Timpul trece și toate lucrurile se uzează de greutatea anilor, așa și răstignirea aflată în mahala din capăt de sat, în preajma casei Gligor Tatiana, avea nevoie de reparație. În mod firesc Doamna Tatiana Gligor și-a dorit să o renoveze, dar sa făcut o minune, căci prin inițiativa fiicii sale Svetlana și a ginerelui Sergiu, vechea răstignire a fost înlocuită cu o răstignire de o frumusețe deosebită. Privind această răstignire te cuprinde o nespūsă bucurie duhovnicească, dar la Valea Rusului mai există o frumoasă tradiție: sfințirea răstignirii. Astfel în ziua de 29 august 2020, această răstignire a fost sfințită de către preotul Varnava, parohul bisericii din localitate, la care au fost invitați vecinii, rudele, oaspeți că să serbeze împreună acest eveniment.

Mulțumim tuturor celor care au contribuit cu mijloace bănești, prin munca fizică, în mod special aducem mulțumire Doamnei Svetlana și Domnului Sergiu pentru ridicarea acestui veritabil monument al creștinătății.

„Ramura crește din rană”

Concursul raional literar al declamatorilor în rețeaua on-line, dedicat scriitorului eseist Liviu DAMIAN

Scriitorul Liviu Damian reprezintă generația șaizeciștilor, care au realizat mult pentru revitalizarea poeziei de după război, readucerea sau apropierea ei de înaltele tradiții clasice, de perspectivele noi ale poeziei moderne.

Concursul raional literar al declamatorilor în rețeaua on-line RAMURA CREȘTE DIN RANĂ..., dedicat scriitorului eseist Liviu Damian, a fost organizat de Secția Cultură a Consiliului raional Rezina.

Comitetul de organizare: Angela Racu, șeful Secției Cultură Rezina, Angela Ursache, specialist principal în domeniile bibliotecă, patrimo-

niu, muzee la Secția Cultură Rezina; Aculina Popa, specialist în domeniul turismului și relații cu publicul, Angela Laur, conducător artistic al Palatului de Cultură Rezina Nicolae

fost respinși deoarece n-au respectat Regulamentul concursului pentru etapa raională). Iar 41 de participanți, utilizatori a bibliotecilor publice teritoriale din raionul Rezina, au

Lupov; Lidia Ciorbă, bibliotecar l/t Olimp o. Rezina.

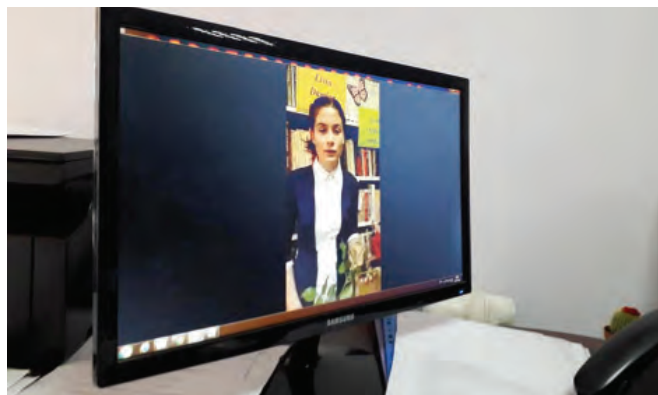
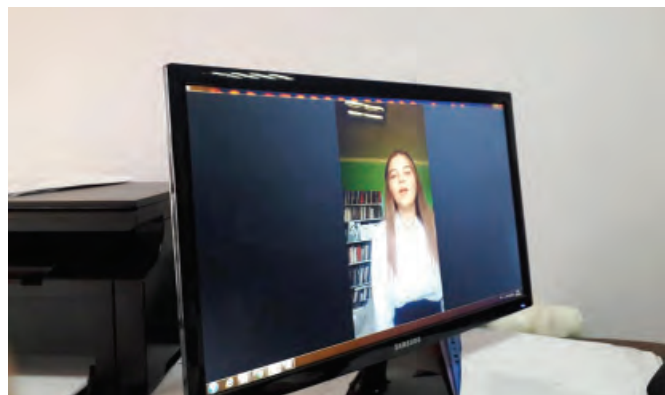
Evenimentul a fost desfășurat on-line în perioada 03-07 august 2020, etapa raională a concursului literar a cuprins recitaluri din creația poetului eseist Liviu Damian. Concurenții, la această etapă au recitat versurile poetului de o înaltă sensibilitate artistică.

Au participat 23 de Biblioteci publice din raion.

Pentru acest concurs au fost expediate 45 de filmulețe cu recitaluri de poezii (dintre care 4 concurenți au

fost admiși la concurs. Toți participanții au fost menționați cu diplome.

În procesul selectării celor mai buni declamatori, s-a ținut cont de criteriile de apreciere stipulate în Regulamentul concursului literar raional, a declamatorilor RAMURA CREȘTE DIN RANĂ ..., dedicat scriitorului Liviu DAMIAN,. Participanții care au respectat prevederile regulamentului au fost menționați cu premii în bani. Ei au transmis vizualizatorilor mesajul scriitorului Liviu Damian, au ținut cont de ținuta scenic etc.

Membrii juriului au decis să decerneze cu diplome și premii bănești următorii concurenți:

Categoriile de vârstă I:

Costin Sofia (7 ani), BPT Gordinești — Premiul Mare (400 lei și diplomă);

Panfilii Gabriela (4 ani), BPT Cinișeuți — Locul I (300 lei și diplomă);

Rusu Marcel (13 ani), BPT Meșeni — Locul II (250 lei și diplomă);

David Vlada (14 ani), BPT Solonceni — Locul II (250 lei și diplomă);

Chiosa Ilinca (cl. IV), BPT Piscărești — Locul III (200 lei și diplomă);

Bordian Valeria (cl. IV), Rezi-na — Locul III (200 lei și diplomă);

Categoria Mențiune: diploma și câte 100 lei pentru fiecare concurent.

1. Doni Veronica (13 ani), BPT Otac;

2. Bezdîga Magdalena (12 ani), BPT Pereni;

3. Rusu Ionela (12 ani), BPT Piscărești;

4. Stratan Rusana (13 ani), BPT Sîrcova;

5. Andronic Damiana (13 ani), BPT Țareuca;

6. Șestopalco Olga (14 ani), BPT Mincenii de Jos;

Categoriile de vârstă II:

Premiul Mare — Dascăl Letisia (17 ani), BPT Țareuca (400 lei și diplomă);

Locul I — Donțu Petru (19 ani), BPT Lalova (300 lei și diplomă);

Locul I — Șestopalco Elena (17 ani), BPT Mincenii de Jos (300 lei și diplomă);

Locul II — Bezdîga Maria (18 ani), BPT Pereni (250 lei și diplomă);

Locul II — Zaharova Marina (15 ani), BPR Rezina (250 lei și diplomă);

Locul III — Frecățel Mădălina (15 ani), BPT Ghiduleni (200

lei și diplomă);

Locul III — David Vitalina (17 ani), BPT Solonceni (200 lei și diplomă);

Categoriile de vârstă III:

Locul I — Bordian Andrei (27 ani), Rezina (400 lei și diplomă);

Locul I — Pantaz Doina (30 ani), Rezina (400 lei și diplomă);

Locul II — Mereacre Elena (71 ani), BPT Meșeni (300 lei și diplomă);

Locul III — Lupașco Ana (61 ani), BPT Cinișeuți (200 lei și diplomă);

Mențiune — Duca Sofia (60 ani), BPT Cuizăuca (100 lei și diplomă).

Categoria bibliotecarilor (câte 300 lei fiecare):

Tatiana Banaga — BPT Mincenii de Jos;

Ana Vetrila — BPT Gordinești;

Lidia Covalenco — BPT Cinișeuți;

Lis Ludmila — BPT Solonceni;

Negara Maria — BPT Piscărești;

Tacu Liuba — BPT Meșeni;

Saca Nina — BPT Otac;

Ala Budurin — BPT Pereni;

Valentina Sapaniuc — BPT Lalova;

Lidia Odobescu — BPT Cuizăuca;

Elena Burlacu — BPT Țareuca;

Maricica Galamaga — BPT Ghiduleni;

Silvia Stratan — BPT Sîrcova;

Galina Davidic — BPR Rezina.

Potrivit aprecierilor criticilor literari, Liviu DAMIAN ocupă un loc bine determinat în cohota scriitorilor din R. Moldova.

Aceasta și este unul din motivele pentru care merită să nu fie dat uitării.

ADRIAN PĂUNESCU

(n. Adrian Păun, 20 iulie 1943, s. Copăceni, județul Bălți, Basarabia — d. 5 noiembrie 2010, București, România) este un poet, publicist și om politic român. Păunescu este cunoscut mai ales ca poet și ca organizator al Cenaclului Flacăra. Este unul din cei mai prolifici poeți români contemporani.

Abia acum

Rănit la piept de crivățul ciînesc,
Ce-mi bandajează rănila cu luna,
Abia acum încep să te iubesc
Cînd simt că te-am pierdut pe totdeauna.

Și rănila mereu mă vor dura,
Slăvind întîmpinarea ta tîrzie
Și-abia acum îți spun 'iubita mea',
Cînd nici nu-ți știu adresa spre a-ți scrie.

Deodată, apa lumii te-a-nghițit,
Deodată am rămas rănit de crivăț,
Gesticulînd spre minus infinit
Și construind delicta împotriva-ți

Atunci cînd totul se-ntîmpla firesc
Ne-mpotriveam ca soarele și luna,
Și-abia acum încep să te iubesc
Cînd simt că te-am pierdut pe totdeauna.

Deodată ce spun eu și ce spui tu
Sînt două înghețate limbi străine
Și la hotarul dintre da și nu
Un martor mut mi-ar tot vorbi de tine.

Aceeași floare

Iubito, pe prispă ți-am pus
O floare din lumea de sus,
O floare din insula Marte,
O floare a cailor moarte.

Ea are petalele lungi,
Suflînd ai să poți să le smulgi,
Iubito, eu flori nu prea știu,
Sunt un grădinar damblagiu.

Nu știu - trandafir, liliac
Pe toate ca tine le fac,
Pe toate le-aduc la un fel
Lalea, trandafir, ghiocel.

O floare a vieții vecine
Și care miroase a tine.
Iubito, pe prispă tu ai
O floare din insula Rai.

Domnișoara Pogany. Sculptură în
bronz. Autor Constantin Brâncuși.
1913, Paris, Franța

Stela Popescu
21. XII. 1935 - 23. XI. 2017